

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

Opusculum III. Aedificium Morale Architecti Christiani. Quod est Fabrica
Virtutum. Obiectum Architecti Tropologici.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

OPUSCULUM III.

ÆDIFICIUM

ARCHITECTI CHRISTIANI

Quod est

FABRICA VIRTUTUM.

Obiectum

ARCHITECTI TROPOLOGICI.

SERMO I.

ÆDIFICIUM MORALE PHILOSOPHICUM

ARTICULUS I.

Quintuplex Ædificium

Architecti Christiani Tropologici.

Eus Opt. Max. sicut in hominis ad æternam vitam Electione, & in ejusdem Creatione, ac deinde in Redemptione per Filii sui Incarnationem, necnon in Ecclesiæ const.

L 3

tutio-

tutione egit Sapiientissimum Architeetum, ut suis locis est demonstratum; ita in Justificatione vel sanctificatione cujusque, sive per Sacramenta, sive absque iis ea fiat, ad instar Architeeti opus suum peragit. Quamobrem cum hominem, post lapsum, de peccatis dolentem, veniamque deprecantem in gratiam recipit, Aedificium in illo extruit, in quo ipse tanquam in domo, aut Regia, sua Majestate haud indigna commoretur.

Hoc Aedificium non est aliud quam virtutum coagmentata universitas; in qua quaedam, ceu Fundamentum, imam, quaedam, velut parietes, mediam, quaedam denique, tanquam alia domus membra, interiorum, exteriorumque partem occupant. Ad hanc autem Fabricam erigendam Christianus Sapiens, tanquam perita Architecturae, manum admovere, & operam quotidianam, ut conservetur, conferre, si muneri tuo satisfacere velit, debet: nam contemplari tantum & ociose aspicere, non est satis. Ut autem intelligatur, dum in hoc Aedificio construendo laborat, non unam esse Domum quam sibi propositam habere debet: OBSERVA Quintuplex esse Aedificium, quod sibi quilibet Amator Sapienae objicere possit, ut suae opus industriae. *Primum* voco Aedificium morale Philosophicum, *Secundum* Spirituale Theologicum. *Tertium*, Aedificium Gloriam meritorum. *Quartum*, Aedificium boni exempli. *Quintum*, Aedificium Adoptivum. Horum omnium, & singulorum Christianus Sapiens est Architeetus Tropologicus.

ARTICULUS II.

VIRTUTES.

Ex quibus construatur Aedificium Morale Philosophicum.

Hic necessario praemittendae sunt virtutum aliquae *distin-*

distinctiunculæ, ne unius Ædificii materia accipiatur, quæ est alterius, magno errore, Ædificatoris lapides temerè confundentis. Itaque PRIMO dividatur Virtus ex efficiente in *Naturalem, Acquisitam, & Infusam*. Naturalis est, quàm una cum naturâ ab Auctore naturæ homo accipit. Atque hac acceptione, una tantum est naturalis: nempe habitus primorum principiorum. Adquisita vocatur, quam homo suis actibus efficit, iisque frequentatis acquirit habitum. Infusa dicitur, quàm donat DEUS infundendo: unde illi nomen. SECUNDO, distinguatur virtus Adquisita ex materiali causâ vel subiecto, in *Intellectualem*, quæ est in parte apprehensiva, & *Moralem*, quæ est in appetitivâ. Cùm enim virtus sit dispositio perfecti ad optimum, ut Aristoteles definit *lib. 7. Phys. cap. 3.* quia perficit supream animæ potentias Intellectum & Voluntatem ad optimam operationem circa honestum prout congruit naturæ rationali, secundum cuiusque statum & conditionem, necesse est duplex ejus esse genus, quorum alterum sit in intellectu, alterum in voluntate. In intellectu quæ sunt, dicuntur *Intellectuales*, quarum quinque species enumerat Philosophus: *lib. vi. Ethic. cap. 3.* & sunt, *Ars, Scientia, Prudentia, Sapientia Intellectus*. Quæ in voluntate, appellantur *Morales*, quatenus Morale dicitur, quod ad inclinationem appetitus, sive rationalis, sive sensitivi spectat, & mores hominum secundum rectæ rationis præscriptum componit. TERTIO, Virtus infusa ex diversitate causæ formalis, id est, objecti, dispescitur in *Theologicam*, quæ habet pro objecto ultimum finem, DEUM: & virtutem *Moralem, infusam* quæ habet pro objecto medium ad illum finem. Jam verò,

ÆDIFICIUM MORALE PHILOSOPHICUM appello, quod construitur ex virtutibus moralibus, quas pri-

sci Philosophiæ Magistri agnoverunt, & nunc fidei illustrati lumine, Philosophi tamen, quamvis ad Theologia adyta non admittantur, quales multi, perspectas habent. Igitur virtutibus, quæ humano studio, & exercitatione acquiruntur, & idcirco ADQUISITÆ vocari solent, constat Primum Ædificium: quod ideo etiam Humanum dici potest. Cujus materia partesque facile intelligentur ex virtutum illarum enumeratione.

ARTICULUS III.

ENUMERATIO VIRTUTUM

Ex quibus constructur Ædificium Humanum Morale Philosophicum.

VIRTUTES, quas designavimus, & generatim descriptissimus sunt universè in duplici differentia. Aliæ namque, perficiunt hominem, ut rectè se cum proximo, secundum rationis præscriptum, gerat: quæ virtutes dicuntur esse ad alterum, & circa operationes: Aliæ perficiunt eundem, ut suis appetitionibus modum ponat, affectusque, qui passiones, aut perturbationes vocantur, ad mediocritatem flectat: hæ dicuntur esse circa passiones. Utriusque genus est varium & multiplex.

Et quidem, quæ circa alterum & operationes sunt hoc ordine numerari possunt. I. JUSTITIA virtutum moralium princeps. Hæc describitur à Juris-Consulto (a) *Constans & perpetua voluntas jus suum unicuique tribuenda* id est, virtus, qua quis constante ac perpetua voluntate,

Aristoteles lib. 5. 8. 9. Ethicor. S. Thomas 1. 2. q. 59. & 60. Vbi utitur quoque 2. Salas, Fannes, Valentia disp. 5. q. 4. Azor lib. 3. Inst. cap. 28.

(a) Ulpian. ff. de Just. & Jure l. Justitia Instit. cod. tit. 9. vide Arist. 5. Eth. 2.

sciens, prudens, atque ex electione, propter honestum finem, unicuique jus suum tribuit. Partes illius integrantes, ut tradit S. Thomas (a) sunt duæ: Facere bonum, & declinare à malo: tribuendo alteri, quod æquum est, ac debitum? vitandoque, quod alteri noxium, aut incommodum. Itaque Justus æqualitatem cum omnibus servat, faciendo bonum, & æqualitatem non corrumpit, declinando à malo. II. RELIGIO, quæ debitum cultum Deo defert. Virtus homini, quatenus est Dei creatura, maximè conveniens. Ejus duplex est genericè officium, Interius. Sub quo sunt, *Devotio*, & *Oratio*. Exterius, sub quo continetur, *Adoratio*, *Sacrificium*, *Votum*, *Juramentum*, *Adiuratio*, *Laus*. Hæc ita defini solent. *Devotio* est operatio voluntatis paratæ ad præstanda ea, quæ ad Dei cultum & gloriam spectant. *Oratio* est petitio decentium à Deo. *Adoratio* est actus, quo non solum mente, sed externa etiam corporis significatione Deo reverentiam homo exhibet. *Sacrificium* est oblatio, qua exterius aliquid Deo offertur ad eum honorandum ac placandum cum protestatione supremi domini, cui se subditum Sacrificans significat. *Votum* est deliberata promissio de bono facta Deo. *Juramentum*, actus & quo reverèter Deum in testem sumimus, ad alicujus rei confirmationem. *Adiuratio* est invocatio nominis divini, qua quidpiam deprecando, aut compellendo, ad aliquid faciendum vel non faciendum inducimus. *Laus* est adsumptio nominis divini externa voce facta. Scio disputari posse, an non inter internos Religionis actus computari debeant, *Laus*, *Adoratio*, *Votum*, ac fortè *Juramentum*? inter externos autem *Oratio*, & fortasse *Devotio*. Sed hoc ad Scholas amandamus, & numerare pergitur.

III. PIE-

(a) S. Tho. 2.2. quest. 99. art. 10. lessius lib. 1. de Just. & Jure lib. 1. Salas. 1.2. quasi. 59. tract. 11. q. 4. Sect. 3.

III. PIETAS. Hac parentibus imprimis, tum omnibus sanguine junctis, patriæ, & patriæ benevolis debent officia, & cultum exhibemus, atque impendimus. IV. OBSERVANTIA. Hac personis dignitate, virtuteque præstantibus reverentia defertur. V. OBEDIENTIA. Hac voluntas prompta ac facilis redditur ad superiorum præcepta implenda. VI. VERITAS, seu *Veracitas*. per hanc homo verbis & factis talem se demonstrat qualis in se est: promissionem, si quam facit, executione veram reddit: denique, facit, quod addidit. Quare vocatur etiam ea virtus *Fides*, seu *Fidelitas*. Nam *fides* est, qua fit, quod dicitur. VII. GRATITUDO. Hac homines, qui de ipso bene meriti sunt, gratiam non solum habet & agit, sed etiam cum potest, refert. VIII. VINDICTA, quæ & *Iustitia vindicativa*. Hujus est convenienti ratione injuriam atque culpam ulcisci. IX. LIBERALITAS. Hujus directione homo, gratis dispensat pecunias, vel quæ pecunia æstimantur, in usus bonos, suos vel alios. Item, in aliorum utilitatem beneficia confert. X. MAGNIFICENTIA. Hæc versatur in magnis sumptibus, aliorum causa susceptis. XI. AFFABILITAS. Quis in communi hominum consuetudine, & congressu mediocriter, ac, ut decet, habet se loquendo, agendoque suaviter: ac studet, quatenus potest, omnibus bene obsequi. XII. AMICITIA. Hac Aliqui mutuam appetuntque benevolentiam inter se habent ac vicissim officiis se colunt, ob aliquod bonum, & non ob solam utilitatem. Distinguitur ab Affabilitate, quæ est erga notos & ignotos: Amicitia erga notos tantum. Et Affabilitas versatur in sermone, & vitæ consuetudine: Amicitia potissimum in affectu. S. Thomas 2.2. q. 80. artic. 1. non nominat in hæc virtutum serie Magnificentiam, sed insinuat revocari ad Liberalitatem. Ad aliquam etiam

vocat-

vocanda est MISERICORDIA, nisi sit specialis virtus.

JAM verò Virtutes ad affectiones moderandas, sunt fere totidem, quæ ad Ædificium morale Philosophicum construendum adhiberi debent. Decem colliguntur ex Aristotele (a) & S. Thoma, quibus adjunguntur aliæ, vel ad alias revocantur. Sunt autem istæ. I. TEMPERANTIA. quæ moderatur passiones concupiscibilis circa tactum, prout gustum etiam comprehendit. II. LIBERALITAS. quæ quatenus ponitur etiam in Concupiscibili, moderatur amorem, concupiscentiam, delectationem circa pecunias, quæ sunt bonum quoddam delectabile, quod attingitur, non sensu exteriori, sed interiori: nempe *Potentia cogitativa*, quæ potest in particulari æstimare pecuniam, ut bonum commune. ad commutationes, & similia. Itaque Virtus hæc tribuit homini, ut temperet affectum circa habendi facultatem, sicque moderatè pecuniis utatur, maxime in largitionibus. III. PHILOMIA. quæ temperat passiones Concupiscibilis, id est, amorem, concupiscentiam, & delectationem circa dignitates ac honores, quæ etiam percipiuntur sensu duntaxat interno. IV. MAGNIFICENTIA: quæ versatur circa pecunias, ut sunt quoddam bonum arduum ad consequendum, atque idcirco, ut sunt objecta, spei, vel desperationis: quas proinde passiones virtus hæc redigit ad mediocritatem: & est in irascibili. V. MAGNANIMITAS: quæ moderatur spem & desperationem circa dignitates & honores, ut sunt bona quædam ardua, estque in irascibili. VI. VERITAS. quæ se exhibet quis alteri manifestum verbis & factis decentibus: quatenus ex hoc capit etiam ipse aliquam delectationem. Atque ita hæc virtus est in concupiscibili, habens pro objecto exhibitionem, sive communicationem illam, quatenus ipsum delectat. VII. AMICITIA. Cui adjuncta AFFA-

BILI-

BILITAS: utramque confundunt nonnulli, quatenus est virtus, per quam quis sese accommodat, & exhibet, alteri jucundum decentibus verbis & factis, in rebus seriis; ita, ut delectatio, quam ex hoc ipso aliquis capit, siue communicatio hæc ut delectabilis, intelligatur obiectum hujus Virtutis, ac proinde ipsa inconcupiscibili.

VIII. EUTRAPELIA: per quam quis accommodat, & exhibet se alteri jucundum, in jocis & ludis sicut decet, cujus virtutis obiectum ea-propter sit hæc jocosa communicatio sui, ut adfert delectationem ipsi, qui se communicat: atque idcirco etiam hæret in concupiscibili.

IX. FORTITUDO in irascibili circa timores & audacias, quas moderatur, & suscipit, prout est id utile ad aliquid consequendum. **X. MANSUETUDO**. Hujus est iram regere: quare & illi sedes est in irascibili. Sub his directæ vel reductivè continentur aliæ. **PATIENTIA** revocatur ad Fortitudinem. **CASTITAS** Temperantiæ est species. Porro istis virtutibus, quæ collocantur in appetitu sensitivo, respondent totidem in voluntate, iisdem nominibus, & circa easdem materias.

ARTICULUS IV.

**VIRTUTES MORALES ADQUISITÆ
Constitunt Ædificium Philosophicum**

Quod est

DOMUS HONESTATIS.

EX istis igitur virtutibus, construitur primum, interpretè superius nominata, Ædificium, quod nuncupari potest, ut morale Philosophicum, ita Humanum & Naturale, quoniam humanis viribus, absque alia transnatura-

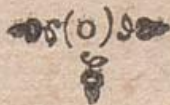
turali facultate potest extrui. Est autem hæc **DOMUS HONESTATIS**. Ita tamen, ut eam quoque inhabitet **DEUS**, quatenus est **Naturæ Principes**. Quemadmodum enim, quando hominem ipse condidit per **Creationem**, tanquam **Domicilium** quoddam, in eo habitare cæpit, *Primò* quidem per assiduum influxum conservationis, ac dependentiæ necessariæ: quo pacto lumen habitat in aëre, quem illuminat: neque enim aër illuminatus absque inhabitante lumine esse potest; sic nec homo absque inhabitante **DEO**. *Secundò* autem per intimam penetrationem, qua **DEUS**, ratione suæ immensitatis, in omnibus corporis animæque facultatibus, ut in totidem **Domus aulis** ac **conclavibus** commoratur: est que magis intimè præsens, quam lumen aëri, vel anima corpori: ut benedixerit ille:

Est Deus in nobis. agitante calescimus illo.

Haud secus, quando **DEO**, tanquam supremo **Architecto** annuente, & vires subministrante, in nobis ex **Virtutibus naturalibus** **Palatium** ereximus, in illa **DEUS**, velut **Auctor Naturæ**, sedem collocat, & **Honestatis** hanc **Domum** incolere ipse censetur. Ut in fronte hujus **Edificii** insculpi possit capitalibus litteris:

ET HIC QUOQUE DEUS EST

**Quod olim Sapientiæ naturalis Sectator quidam
furno aut dolio suo inscribebat.**

SERMO II.
ÆDIFICIUM SPIRITUALE THEOLOGICVM

ARTICULUS I.

GRATIA SUPERNATURALIS

Ad Ædificii Spiritualis structuram necessaria.

TONGE augustius superiore est alterum
Ædificium Christiani Architec̃ti, quod Sp̃-
rituale, & Theologicum. & Divinam appellari
potest. Constat siquidem eâ materiâ, & ex
iis construitur Virtutibus, ac Dei Donis: quæ naturalem
hominis potestatem longè superant, ideoque humano
studio, atque industria, nisi altior quædam vis atque po-
tentia accesserit, haberi non possunt: quamobrem eas
cælitus immitti, & infundi à Deo necesse est. Talis im-
primis, omnium consensu Doctorum, judicatur esse di-
vina illa qualitas, quæ GRATIA dicitur, quâ, dum
sanctificamur, seu justificamur, id est, justī coram Deo,
nempe, legi ipsius conformes, efficiamur, remittunt mo-
mentò, peccata omnia, ex inimicis Dei capitalissimis
intimi amici, ex peregrinis & alienis domestici, ex pec-
cati mancipiis, Filii Dei constituimur, & unitur nobis
intimè Spiritus Sanctus, ipsa quæ Divinitas. Quocirca,
in iis, qui per Gratiam sanctificantur, hæc omnia con-
currunt.

PRIMO remissio peccatorum. Ista enim fit per Gra-
tiam illam. Tum, quatenus est tale donum creatum, à
Deo

Deo peccata condonante liberaliter concessum. Tum, quatenus ex naturâ suâ est impossibilis cum peccato, ideoque vi sua deletiva peccati. Tum, quatenus unit homini Spiritum Sanctum Sanctificatorem, seu Divinam ipsam Naturam. SECUNDO. Adoptio in filios-siquidem constituit Gratia filios DEI, quippe Divinæ participes naturæ. TERTIO. Præsentia DEI intima. Nam Gratia secum ducit, vel trahit, ut etiam loquuntur Theologi, Naturam Divinam, eamque homini præsentem & inhabitantem facit, ita, ut etiamsi ita non esset Immenfa & ubique per essentiam, tamen homini eam intimè præsentem sisteret. Cujus rationem hanc dant Scholæ Doctores Theologicæ aliqui: quoniam unio DEI cum homine per Gratiam non est solum unio, per affectum & amorem, ut quidam alii sentiunt; sed est unio per naturæ communicationem & inhabitationem Spiritus. Atqui non videtur posse homo verè ac reapse dici filius DEI, & particeps Naturæ divinæ, si ipsa non sit in homine. sed procul ab eo sit sejuncta. Hinc Spiritus-Sanctus dicitur homini dari in justificatione, & Deus ad eum venire: videlicet, ut ad Domicilium: & in eo manere, nempe ut in habitaculo proprio. JOANNIS XIV. 23. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* QUARTO Donatio juris ad vitam æternâ. Siquidem Gratia tribuit jus ad vitam æternam, eaque hominem reddit dignum. QUINTO. Dignificatio operum humanorum: nam Gratia reddit hominis opera digna vita æterna. Non enim opera hominis quantumvis dicantur & sint supernaturalia, per sese, & secundum physicam, sunt digna vitæ æterna: cum non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis: ad ROMAN. VIII. 18. sunt autem condignæ ratione æstimationis moralis quàm censentur accipere à Divinitate inhabitante, ac

con-

constituente hominem filium Dei, sive, quatenus sunt opera filii Dei, nempe confortis Divinæ naturæ, atque ita Deificati.

ARTICULUS II,

VIRTUTES

Ad Ædificii spiritualis structuram requisitæ.

GRATIAM, vel consequuntur, vel comitantur, vel ex eâ profluunt, ut rivi è fronte, proprietates ex substantia, effectus ex causa, vel producente, vel eliciente, aut evocante Virtutes, quæ Ædificii spiritualis Theologici sunt materia ut lapides & ligna.

I. VIRTUTES THEOLOGICÆ.

In primis sunt tres illæ, quæ Theologicæ vocantur, *Fides, Spes, Caritas*; quas viribus humanis non posse comparari, ideoque à Deo liberaliter ex alto immitti, & quidem cum ipsa Gratia, dubitare non possumus. Est enim id sancitum in Synodo Tridentina, cujus hoc est decretum sess. VI. C. VII. *In justificatione cum remissione peccatorum, hæc omnia simul infusa accipere hominem per Jesum Christum cui inseritur, Fidem, Spem, & Caritatem.*

II. VIRTUTES CARDINALES.

ET

III. MORALES INFUSÆ.

Superioribus accedunt Virtutes Cardinales: *Prudentia, Iustitia, Fortitudo, Temperantia*. Quibus adjungo Virtutes omnes Morales à Deo peculiariter datas seu infusas, distinctas à Moralibus acquisitis. Existimo enim, præter Virtutes morales solitas acquiri nostris operationibus, & humana industria, esse alias Morales divinitus infusas,

tas, quæ simul cum Gratia, & Virtutibus Theologicis homini donantur. Hæ disponunt justificatum, ut prudenter operetur in fide, propter finem altiorem, quàm sit præscriptum finis naturalis, ac proinde propter finem super naturalem: præterea, ut moderatur appetitum, quatenus obediat Rationi quantumvis operetur ex regulâ transnaturali.

IV. VIRTUTES CHRISTIANÆ.

Virtutes illæ Morales divinitus infusæ vocari possunt CHRISTIANÆ, quas distinctas esse à Virtutibus Philosophicis, quas Ethnici agnoverunt, & de quibus multa Aristoteles in libris Ethicorum, mihi nullum est dubium & evincunt rationes, quas tum Theologia, tum Philosophia suppeditat. Imprimis *Virtutes Christianæ* pertinent ad Rempublicam spiritualem & cælestem, ideoque spirituale ac cæleste quoddam Ædificium constituunt: Philosophicæ ad civilem & humanam. Quando autem Virtutes pertinent hoc modo ad diversas Respublicas, tunc diversas esse debere ipse agnoscit Aristoteles in Politicis, lib. 5. cap. 7. Deinde, Virtutes Christianæ longè alias habent functiones, ac proinde & objecta, quam Philosophicæ & naturales licet eodem appellentur nomine: sunt igitur ab his diversæ. Constat sanè quædam esse officia Virtutis Christianæ, ad quæ obeunda non attingit Philosophica, quia vinecessaria destituitur. Præterea, Virtutes Philosophicæ ac naturales sunt in animâ vel appetitu, ut imperent affectionibus, & moderentur passiones secundum id, quod dicitur ratio naturalis. Sed præter hoc, necessarium est, ut sit in Christianis quidpiam, quod modum adhibeat, secundum id, quod præscribit regula supernaturalis, ex cujus præscripto debent Christiani vitam suam dirigere. Magis speciatim, Pru-

Prima Part.

M

den-

dentia Philosophica solùm dicitur, quod ex principiis naturalibus secundum rectam rationem deduci potest. Atqui Christianus prætereà habere debet prudentiam, quæ dicitur, quid agendum sit secundum principia supernaturalia, in ordine ad finem supernaturalem: cum omnes operationes hominis Christiani ad finem naturalem debeant dirigi. Quod fieri non potest sine virtutibus alioris ordinis, per quas functiones illæ ritè perficiantur. Est autem tanta illarum, rum functionum, tum principiorum, unde prodeunt, diversitas, ut vix major sit aliquando in sibi maximè oppositis, Ob quam causam, *Prudentia & Sapientia huius mundi*, id est, Philosophica-naturalis, *Stultitia* dicitur, 1. ad Corinth. 1. & c. Et patet manifestè, quanto opere inter se dissideant circa idem etiam objectum. Exempli causa. Prudentia & Sapientia Christiana censet Christum Cruci affixum, ut Deum esse colendum, & eo ducit. Prudentia seu Sapientia gentium iudicat id rem esse stultitiã plenissimã. Sed quod stultum est Deo, Sapientius est hominibus. 1. inquit Paulus Apostol. 1. ad Cor. illa ipsa Crux, quæ hominum secundum seculũ prudentium, iudicio, stultitia putatur & Deo indigna, humanæ Sapientiæ, & prudentiæ longè ante ferenda est. Item Prudentia Philosophica suggerit ad persuadendum adhibendas esse semper artis oratoriæ regulas, eloquentiæ subsidia, rationes humanas, eruditionem profanam verborum flores, sententiarum gemmas, Rhetorum artificia. At Prudentia Christiana contrarium sæpe præscribit Exemplum habemus in Doctore Gentium, Viro Christianè prudentissimo licet ei non deesset prudentia naturalis - philosophica. Sermo, inquit, 1. Corinth. 3. 4. 5. 6. meus, & prædicatio mea non in persuadentibus humane sapientiæ verbis, sed intensiori Spiritus & virtutis. Vt fides vestra non sit in sapientia hominum, sed

sed in virtute DEI. Sapientiam autem loquimur inter perfectos, sapientiam autem non huius seculi, neque principum huius seculi, qui destruuntur, sed loquimur DEI sapientiam, i. ad Corinth. secundo. Sensus est. Auditores mihi percari, oratio & prædicatio mea, ex prudentiæ Christianæ præscripto, non profanæ Sapientiæ probabilia argumenta, non verborum stolculos, non declamatorum enthymemata humano ingenio atque industria, ad persuadendum excogitata, non plebeios lepores, non aniles fabulas ingerunt, sed veris solidesque nituntur rationibus, nec humana sapiunt aut persuadere conantur, sed divina: Sapientiam veram & divinam trado, non humanam, non huius seculi, neque eorum, qui primas in hoc seculo tenent, scilicet, Philosophorum, quorum memoria momento temporis evanescit, sed DEI Sapientiam, Longè ergo alia est prudentia & Sapientia Christiana à Philosophica. Huc facit illud ad Romanos vii. Prudentia carnis mors est: prudentia autè spiritus vita & pax. Prudentia carnis vocatur, quæ humanæ rationis ductum tantummodò sequitur ac proinde non ratio cupiditatis impetum. De qua prudentia intelligendum est illud Christi Lucæ xxvi. Prudentiores sunt filii huius seculi in generatione suâ filiis lucis. De his scriptum est, quod habet Paulus primæ ad Corinth. i. cap. Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobo.

SIMILE discrimen licet animadvertere in aliis virtutibus, quæ, sub eodem nomine, sunt *Adquisita. & Infusa* ac speciæ differunt: *Adquisita* sunt naturales & Philosophicæ, *Infusa* autem super naturales & Christianæ. Jam diversitatem functionum attende: **TEMPERANTIA Philosophica** mandat solum abstinere à superfluis, ab conservationem sanitatis, rationi consentaneam: *Christiana* jubet frequenter fugere ac detestari; omnem delecta-

tionem tactus & gustus ut caro spiritui subjiciatur imperat non raro gulæ irritamenta omnia respuere, suadet nonnunquam, cibos palato suaves & jucundos, datâ opera, novo artificio infatuare, Christi amore, sui que abnegandi desiderio: instigat ad arduum pœnitentiæ iustum animo se amplectendum, & constanter continuandum, rigida carnis maceratione, victu cultuque horrido atque aspero, abnegatione sensuum severa, vigilantissima sui custodia, nullalicer tenuissimæ, & infirmæ valetudinis, cum de DEI honore agitur, habita ratione.

Hic quoque intervenit *Christiana* FORTITUDO, quæ virtute instigante multas gravesque corporis afflictationes subeunt boni ac pii, & maximè Religiosi, quas nunquam *Philosophica* suscipiendas suaderet. Dicit Christianus, virtute sibi infusâ extimulatus, *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne cum aliis predicavero, ipse reprobum efficiar.* 1. Corinth. ix. 27. Ad nihil simile impellit virtus philosophica ac naturalis. Vestiri sacco, jacere in cinere, vesci seris & aridis, omni etiam subducto condimento, sitim frigida restringere, lorica ferreisque catenis nudam carnem affligere, spinas in capite, scrupulos in calceis sponte, ad tormentum circumferre: intestinum ventri bellum indicere: peregrinationes longas & molestas pietatis causa suscipere: Crucem trabalem & nodosam decorticatis humeris imponere & portare: dorsum flagellorum aculearis stellulis incidere, uncis lacere, luridare nodis: nudis plantis calcare filices: denique amenitati omni corporis nuncium remittere, & æternam cellæ carcerem adamare, & in illo includi. functiones sunt Christianæ Fortitudinis, ad quas *Philosophica*, licet extrema conetur, & primis pedum digitulis insistat, non assurgit unquam.

SIMILI ratione, JUSTITIA Christiana versatur non solum circa homines. quibus jus tribuere imperat in commutationibus, distributionibus, ac similibus negotiis verumetiam circa Deum qui si fuerit offensus, si jus illius laesum, si bona externa, qui ut honor & gloria imminuta, imperat, ut satisfiat, actibus tam externis quam internis, qui ad forum Pœnitentiæ pertinet, & à *Iustitia Philosophicæ*, ac *Politica* actibus remotissimi sunt. Alia ergo est *Justitia*, alia *Fortitudo*, alia *Temperantia*, alia *Prudentia Christiana*, & quæ his adnexæ sunt virtutes, quæ naturales illæ quas Philosophi agnoverunt. Siquidem ut ex functionibus perspicitur, & materia distinguuntur, & objecto formali, quod est in virtutum distinctione summum. Virtus omnis Philosophica versatur circa materiam propriam, certo quodam ac determinato modo, naturæ limitibus incluso: *Justitia* circa commutationes, *Fortitudo* circa pericula, *Temperantia* circa esculenta & poculenta, *Prudentia* circa ea, quæ & bona & mala homini sunt, ut loquitur Aristoteles, lib. vi. *Eth. cap. 5.* id est, circa agenda ab homine, quæ homo est, nempe ratione ac libertate præditus, ut dicat recta ratio naturalis: at aliud dictamen sequitur *Virtus Christiana*, & ad alia se objecta extendit. Et sanè cum objectum formale Virtutum sit, finis, vel ab hoc sumatur, indeque inducenda rectitudo: ea autem diversa sit in virtutibus Philosophicis & Christianis: cum illæ non intendat aliam rectitudinem, quàm rationis naturalis, hæ verò superiorem secundum fidei divinæ præscriptum, quis

non videt, objectis formalibus distinguere?

);(o):{

M 3

AR-

ARTICVLVS II.

VIRTUTES CHRISTIANÆ

Infunduntur divinitus dum homo iustificatur.

QUOD autem Christianas has Virtutes homo divinitus accipiat, sive dum Baptismi latice ritè perfunditur infans, aut adultus, sive dum alia ratione sanctificantis Gratiæ sit particeps, multa sunt, quæ persurgunt. PRIMO quidem, quoniam idcirco in divinis Liberis appellantur Dona DEI, videlicet, plus aliquid quam naturæ debitum postulat, liberaliter largientur Sapientiæ VIII. Ubi Salomon Increatam Sapientiæ deprædicat, docet, eius munere, virtutes principales homini immitti, & illarum eam esse matrem: *Sobrietatem, inquit, & Prudentiam docet, & Iustitiam, & Virtutem*. Per Sobrietatem designatur *Temperantia*, in usu, tam tibi, quàm veneris. ceterarumque voluptatum sensu aliquo sensibilibus, est enim Græcè *σωφροσύνη* per *Virtutem* Græcè, *ἀνδρεία*, intellige *Fortitudinem*. Atque hinc hæc inconvenienter probant Theologi, cum S. Thomas 2. q. 63. art. 3. virtutes illas sub iisdem nominibus aliquando naturales esse, & per actus naturales adquisitas, sicut fuerunt in Philosophis; aliquando verò supernaturales, & à DEO in iustificatione cum fide, spe, & Caritate fidelibus infusas, eo quod ad finem supernaturales dirigantur. Psalmo XCIII. de DEO dicitur: *Qui docet hominem scientiam*: nimirum, illam, quæ est virtus intellectualis Christiana: sicut Sapiëntia quam à Domino postulare monet Jacobus Apostolus in sua epistola, cap. I. Magni etiam ad hoc ipsum momenti est, quod

Cle-

Clementina unica de summa Trinitate diserte habeatur
tam parvulis in baptisino, quàm adultis in justificatione
infundi gratiam & virtutes. S. Gregorius quoque homi-
lia V. in Ezechielem, quod refertur in Jure Pontificio
de pœnit. d. 2, Ca, potest, docet, Spiritum-sanctum in San-
ctorum corporibus juxta quasdam virtutes semper ma-
nere: inter eas esse humilitatem & justitiam, similesque
quæ cum à Theologicis sint distinctæ, infundantur eti-
am oportet.

PRÆTEREA, Virtutes morales reperiuntur in bea-
tis, ut sentit S. Thomas I, 2. q. 63. At nisi infunderentur à
DEO in justificatione, iis carerent parvuli innocentes
statim à baptisino ad beatitudinem translati: non habe-
rent enim vel ad quisitas, vel infusas. Ad hæc, *DEI perfe-*
cta sunt opera, Deuteron. xxxii. quocirca quando homi-
nem justificat, id est, animæ sanctitatem tribuit, perfe-
ctè sanat, eaque omnia donat, quæ necessaria sunt ad
benè vivendum. Sunt autem per quam necessaria ad vi-
tam Christianæ, id est, morales cælitus infusæ. Deinde,
contingit non raro, ut facinorosissimi antea homines,
quàm primum acceptâ à DEO Gratia amicitiaque tesse-
râ, vitam & virtutis præscripto instituere serio propo-
nunt magnam quandam facilitatem ad omnia virtutum
officia experiantur. Quod esse non posset sine virtutum
habitibus, qui in ipsa infundantur justificatione. Deni-
que, Continentia & Patientia virtutes sunt, & præclaræ
quas tamen non nisi peculiarinuminis divini benigni-
tate haberi, ac proinde infundi satis est vulgatum: par-
autem est reliquarum ratio.

Ut scivi, inquit Salomon Sapientiæ VIII. nempe, ex
inpiratione Sapientiæ, *quoniam aliter non possem esse con-*
tinens, nisi DEUS det: & hoc ipsum erat Sapientiæ, scire, cujus es-
set hoc donum: adii Dominum & deprecatus sum illum ex totis

M 4

pra-

præcordiis meis. Profitetur se plane intellexisse divinum ac supernaturale donum esse *Continentiam*, *incontinentiam*, *Castitatem*, aut magis universè, omnium concupiscentiarum moderatricem virtutem, sed præcipuè refrenatricem libidinis. *Iubet Deus Continentiam*, inquit alicubi Augustinus, *& dat continentiam: iubet per legem, dat per gratiam: iubet per litteram, dat per spiritum.* Et alibi ad Deum conversus. *Tota spes mea non nisi in magna valdè misericordia tua. Da quod iubes, & iube quod vis. Imperas nobis continentiam.* Sed nemo potest esse continens, nisi Tu des *Continentiam iubes, da quod iubes, & iube quod vis.* Continens est, homo in potestate tenens, frenans: & coercens venereas corporis voluptates, carnique domitor, victor dominus, qui talis constituitur Virtute Christiana, si illa dicatur *Castitas*, sive *Continentia*,

S. August. lib. 7. Confes. cap. 11. Epist. 59. q. 2. Epist. 143. ad Iulianum lib. 10. Conf. cap. 29, Bellar. lib. 2. de Monach. cap. 31. lib. 5. de grat. lib. 4. arb. 3.

ARTICULUS III.

ÆDIFICIUM SPIRITUALE THEOLOGICUM

Quomodo fundetur, erigatur, perficiatur.

VIRTUTES istæ, quas Christianas vocavimus (Theologi in scholis infusæ appellant, ut ab acquisitis habent nomenclaturam distinguantur) Ædificium illud secundum constituunt, quod spirituale Theologicum, ac Divinum nuncupavimus, & ab Architecto Christiano Morali, seu Tropologico debet magna industria constructum. At, quomodo? dicis, cum superius sit demonstratum, nullo hominum labore, nullis humanis viribus, nulla creata industria, vel posse has virtutes provenire, vel

ani-

anima, tanquam in solo, cui imponendum est Ædificium, aptè ad structuram collocari. Qui ergo fieri potest ut quis mortalium hoc Divinitati Palatium in se erigat, aut ejus sit Architectus? Si quispiam neque lapides, neque ligna producere, neque è montibus aut silvis excindere, neque ad destinatum Ædificio iocum aduchere, neque tandem ad structuram posset componere, is profecto nunquam domum posset construere, & si id tentaret, operam omnem suam perderet.

Hæc quidem probant, hominem per se, & solâ naturæ facultate non posse divinam hunc fabricam erigere, ideoque necessitatem adjutorii à supremo Architecto postulandi: non tamen evincunt, Omnipotentis adjutorio, non posse per hominem quoque molem illam Christianarum virtutum exsurgere. Quamvis enim homo divinis destitutus Gratiæ subsidiis, nequeat, ad virtutes Christianas producendas quicquam conferre; & licet etiam divino instructus auxilio, non valeat easdem actuum frequentatione in se gignere, velut adquisitas, seu Philosophicas: nam non ita illæ producuntur; tamen, si Gratiæ cooperetur, & sero mente, ac animo ad tantorum munerum auctorem convertat, tum verò etiam votis ac precibus suppliciter ejus opem efflagitet, denique, nihil omittat eorum, quæ ad amicitiam ejus demerendam, & gratiam obtinendam desiderantur Deus, tanquam Architectus, Virtutes dictas illi communicabit; & easdem ut Ædificii divini materiam, ad structuræ proportionem, in animæ ad hoc præparatæ solo accommodatè tanquam totidem lapides collocabit: deinde Gratiâ suâ veluti calce, conjunget, ac tandem adamantinis Providentiæ retinaculis constringet, ut nihil ad Ædificii perfecti consummationem amplius requiri possit. Quod cum Deus, homine operam
quo-

quoque suam, & industriam in adificationem conferente, faciat, recte homo inter operas architectonicas numeratur, & dicitur in se Virtutum Christianarum Aedificium extruere.

DICAM hoc planius. Non est existimandum nobis, oscitantibus & planè ociosis Christianarum virtutum munera cælitus instillari. Est hoc privilegium parvulorum, qui dum ante rationis usum baptismo admoventur, simul cum divinâ, absque aliâ præparatione, virtutibus infusit dotantur. At vero, qui rationis usu est præditus, Virtutibus nondonatur, nisi diligenter ipse alaboraverit, & operam industriamque suam adhibuerit, Quamobrem Theologi inter causas Gratix divinæ numerant etiam disponentem sive præparantem ut S. Thomas 1. 2. q. 112. art. 2. ot. 3. Constat enim ex Litteris sacris ad Gratiam, Virtutesque supernaturales obtinendas, necessariam esse mentis in DEUM conversionem. Hinc creberrimæ illæ Prophetarum adhortationes: *Convertimini ad me in toto corde vestro, Ioëlis Secundo. Convertimini ad me, & ego convertar ad vos, Zachariæ I. Convertimini, sicut in profundum recesseratis, Isaïæ xxxi. Convertimini ad me & salvi eritis, Isaïæ xlv. Convertimini filii revertentes dicit Dominus Jeremiæ III. Convertere Israël ad Dominum Deum tuum, Oseæ iv. Preparare in occursum DEI tui Israël, Amos iv. Preparate corda vestra Domino, I. Regum viii. Aperimibi, inquit Sponsus, Canticorum V. itaque cordis patentes aperiendæ sunt januæ. Apocalypsis III. Ego sto, ad ostium & pulso: si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum. Quocirca docent consensu Ecclesiæ Doctores, debere hominem in animo patefacere aditum divinis muneribus, ut illorum sit particeps. *Non dat DEUS sancta canibus, inquit Cyrillus Jerosolymitanus Catechesi I. Sed ubi bonum videt propositum, (quod ipsum est divinæ gratiæ præ-*
veni-*

venientis & excitantis) illic salutare sigillum & admirandum imprimit. Et S. Cyprianus epistolâ ad Donatum, *Profuens largiter spiritus nullis finibus premitur, nec coercentibus claustris intra certa murorum spacia frenatur: manat jugiter, exuberat affluenter: nostrum tantum sitiât pectus & pateat. Quantum illuc fidei capâcis adferimus, tantum gratiæ inundantis haurimus.*

Porro, absque operâ humanâ non extrui in homine Ædificium Gratiæ ac virtutum Christianarum adfirmat diserte S. Augustinus. lib. de Spiritu & littera cap. V. *Humana, inquit, iustitia operationi Dei tribuenda est (id est, Deus est princeps Architectus) quamvis non fiat sine hominis voluntate (hoc est, homo quoq; est inter secundarios operarios. Et c. ix. Iustificati gratis per gratiam ipsius: non quod sine voluntate nostra fiat? sed voluntas nostra ostenditur infirma per legem, ut sanet gratia voluntatem. Eundem sensum habent illa ejusdem Doctoris, in sermone xv. de verbis Apostoli Esse potest Iustitia DEI sine voluntate tua, sed in te esse non potest, nisi per voluntatem tuam. Ac mox si hominem te fecit DEUS & iustum tu te facis, melius aliquid facis, quàm fecit Deus. Sed sine te fecit te Deus: non enim adhibuisti aliquem consensum, ut te faceret Deus, quomodo consentiebas, qui non eras. Qui ergo fecit te sine te, non te iustificat sine te. Ergo fecit nescientem, iustificat volentem. Idem confirmat S. Thomas I. 2. quæst. II 2. art. 2. hoc argumento. Nulla forma recipi solet in subiecto, nisi sufficienter aptato ac disposito. Sic domus non inædificatur aræ, nisi prius ad structuram suscipiendam idoneis modis præparatæ. At per mentis ad DEUM conversionem, & variis recipiendiæ, pænitudinis, amorisq; actibus, mens apta efficitur ad suscipienda Gratiæ, & virtutum charismata. Itaque non extruitur virtutû Christianarum Fabrica, nisi homo ad ædificationem operam suam contulerit. Quamvis autem tota hæc præparatio,*

una

Conversionis in DEUM formulâ exprimat, multa tamen continet, ad quæ perficienda hominis debet desudare industria, ut muneri suo satisfaciatur. Nam præter functionem fidei, qua firmiter credere oportet omnia à DEO revelata, & ab Ecclesiâ proposita, requiruntur ad obtinendam Gratiâ, operationes timoris, spei, pœnitentiæ & tandem Caritatis, quas homo divino adjutus præsidio exerceat.

JAM verò Virtutibus illis in anima ritè dispositis, divinaque Gratiâ junctis, ac belle exornatis, exurgit in illa, præter Ædificium Morale, seu Philosophicum, alterum virtutum Christianarum divinitus infusarum Theologicum, seu Divinum, in cujus cacumine legi potest inscriptio:

DOMUS SAPIENTIÆ ÆTERNA.

Quæ, ut in vobis erigatur, & in æternum maneat præter ædificationem vestram, quæ consistit in piâ cooperatione, requiritur maximè auxilium Patris æterni benedictio Filii increati, & afflatus Spiritus-sancti, qui vos Sapientiæ candidatos, quod enixè precor, ament, foveant, & iterum iterumque benedicant in secula seculorum. AMEN.

S E R M O III.

ÆDIFICIUM OPERUM MERITORIORUM

ARTICVLVS I.

A quo, & Quomodo extruatur

ERRIUM Ædificium, circa quod versari debet Architectus Christianus Tropologus, nuncupamus Operum Meritoriorum. Postquam enim in homine constituta est

Do.

Domus spiritualis Virtutum Christianarum, censetur virtutis perfectæ studiosus esse idoneus, & tam opulentus, ut ipse suis impensis, additis tamen ex infinito meritorum Christi ærario subsidiis, possit amplissimum sibi extruere Palatium in quod dissolutâ terrena, in quâ moramur, habitatione, immigret æternum mansurus. Clarius. Homo justus & in gratiâ DEI constitutus, operibus studiosis, & ex gratiâ DEI provenientes, vitam meretur æternam, id est metitis sibi extruit in omnem æternitatem duraturum Ædificium. Nam DEUS reddet unicuique secundum opera ejus, ad Romanos secundo. Et, si cuius opus manserit, quod superædificavit, mercedem accipiet, primæ ad Corinthios tertio. Labor enim Operariorum, & Architectorum spiritualium, non est inanis in Domino. Hac metaphorâ ab Architectura desumpta, humanarum & piarum operationum meritum exprimit Paulus Apostolus, & tanquam Sapiens Architectus graphice describit hoc operum meritoriorum Ædificium.

ARTICULUS II.

ÆDIFICIUM MERITORUM

Est Domus celestis.

IN altera ad Corinthios V. Scimus, inquit Apostolus, quoniam, si terestris Domus nostra huius habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex DEO habemus, Domum non manufactam, æternam in celis. Nam & ingemiscimus, habitationē nostram, qua in celis est, superindui cupientes. Quibus verbis consolatur fideles, & asserit, Corpus hominis mortalis esse Domum luteam, ac terrenorum domicilium, ac
proin

proinde haud magnopere curandum, si, dum sanctè pieque vixit, vel jubeatur migrare; vel etiam, ut quando contingit, ejiciatur tanquam ex conductâ domo Spiritus, qui hætenus illam inhabitavit quamvis domus tota dissolvatur & concidat, non turbetur, sciens terrena illa fabricâ subsidente ac corrupta, aliud sibi superesse domicilium longè elegantius & commodius. Quod-nam illud? duplex est sanctorum Patrum, atque interpretum sententia, utraq; mirifice convenit nostro instituto. Conveniunt imprimis omnes. Corpus mortale esse Domum habitationis, in qua modo habitat Anima fidelis, ut cujuslibet alterius, quam diu in hac vitâ consistit: Græcè est *Οικτῆριον*, habitationem: Domum caducam, momentaneam, dissolubilem. At, quæ nunc est illa Ædificatio ex Deo, id est, Ædificium paratum a Deo, quænam ille Domus, non manufacta, id est, non opere naturæ, nec hominis naturaliter ædificantis. Hæc opinionum intervenit diversitas

DOMUS SUPERNA
Corpus gloriosum.

QUIDAM per Domum non manufactam, Græcè *Οικτῆριον*, significari volunt Corpus incorruptibile mortalitate donatum, gloriosum. Ita S. Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, S. Ambrosius, & alii, qui non manufactum docent, quoniam incorruptibilitas corporum gloriosorum provenit solum ex operatione divina, qua Deus reformavit corpus humilitatis nostræ, ad Philippenses tertio, Et sanè, aptè corpori mortali, tanquam tabernaculo, opponitur corpus immortale nunquam transferendum, dissolvendum, aut complicandum: ideoque rectè dicitur *Domus aeterna in calis*: cum illa altera sit terre-

stris:

(a)

stris nempe, ut est apud Iobum, : cap. iv. terrenum habens fundamentum, quod facile subsidit, & quo labefacte totum Ædificium corruere necesse sit: quod experiuntur quotidie mortales.

DOMVS ÆTERNA!

Gloria cælestis.

MULTI auctoritate graves & primæ notæ Auctores existimant (a) Domum non manufactam designare vitam beatam, gloriam cælestem, seu beatitudinem. Ut sensus sit: si terrestris domus habitationis vestræ, id est, corpus dissolvatur per mortem habetis statim, non in spe tantum, quod secundum superiorem interpretationem dicendum esset, sed in re etiam meliorem domum, eamque non manufactam, ut est corporis mortalis, sed divina beneficentia ac liberalitate constitutam: nimirum Gloriam cælestem: immò DEUM ipsum, qui est hominis beatitudo. Ita sanè Gloriam & DEUM concipiebat Rex David, cum oraret: *Esto mihi in DEUM protectorem & in Domum refugii.* Psalmo xxx, 3. Idcirco eandem Domum vocat *æternam*, quia DEUS est æternus & beatitudo æterna, & quidem *in cælis*, ubi statim in hanc Domum justus ingredietur, mansurus in aliqua mansionum, de quibus Christus Joannis xiv. *In domo Patris mei mansiones multe sunt.* Quò etiam spectat, quòd, cum Dominus Beatitudinem cælestem nomine Gaudii expressisset, eo verbo est usus, quod non nisi ad Ædificium commodè referri potest: *Intra*, inquit, *in Gaudium Domini tui*: id est, ingredi tibi paratam Domum, Matthæi xv. id est, ejusdem gloriæ, ejusdem lætitiæ sis particeps. Sic dicuntur, qui Beatitudinem adipiscuntur, intrare in abyssum divinitatis, ut loquuntur Mystici, quoniam per visionem & amorem in DEUM ingredi-

un-

(a) S. Thom. in illam Epist. lect. 1. Anselmus, Lyranus,

untur. Profectò, qui DEUM non videt foris stat, imò, procul ab illo distat, quia DEUS ad illum se habet, ut longè absens. At, qui illum clarè videt, præsens illi est, neque hæret quasi foris, vel in vestibulo, sed ingressus præsens cum illo agit. Amor quoque facit ut intra Dilectum amans commoretur, cum unicus ipse sit ei locus, Domus, requies.

DOMUS INDISSOLUBILIS

Corpus gloriosum, & Beatitudo.

UTRUMQUE nectimus, quia & sententia Apostoli patitur, & Interpretum auctoritas. Ex Græcis, Methodius, habitationem manu factam Corpus mortale appellari dicit, quia opera atque industria humanâ erigitur & conservatur: non manufactam, tum corpus immortale, tum vitam beatam in cælis, nulla amplius manus opera, nullo hominum ædificantium subsidio indigentem. (a) Sic quoque Photius apud Oecumenium diligenter notat antithesim inter utramque Domum a Paulo indicatam. Nam quæ jam inhabitatur à mortali- bus in terra, vocatur terrestris: altera verò, cælestis quia in cælo, tanquam amplissima regione constituta. Illa dicitur facile dissolvi, ut momentanea agnoscatur ista manere æternùm. Illa manu, id est corporeis viribus erecta, & aliquamdiu conservata: Ista non humanis viribus, neque corporis sed animæ industria, meritoriiis videlicet actibus, qui in anima sunt, aut ab illa dimanant, divina virtute semper principalem in hac architectone obtinente, extracta. Et sanè, non solum corpus immortalitate denatum, sed etiam quicquid naturam vim, & efficientiam superat, ut est Beatitudo, seu Gloria cælestis, tanquam Domum in habitabunt electi, &c.

(a) Οὐκ ἔστιν ἀρχιγονότος, Domus non manufacta:

Et dicitur Ædificium non manufactum. Et quæ deinceps subjungit Apostolus de Vita in Cælis beata optimè intelliguntur. Est autem D. Chrysoctomi illa utilis observatio, S. Paulum miro artificio usum vocabulis, quibus ostenderet quantum futura præsentibus anteferenda sint: nam terrestri habitationi opponit cælestem; tabernaculo Domum non manufactam in cælis.

His adjuuge, cum Cælum optimè tanquam Civitas concipiatur, Ad Hebræos XIII. *Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus*: In eo quotquot sunt Cælites tot licet numerare Domes, operibus meritoris fabricatas: nempe, vel Gloriam & Beatitudinem, tam quoad Angelos, quam homines; vel Corpus gloriosum & vitam Beatam quoad homines; Neque Sapientibus Seculi planè incognitæ fuere Domus illæ cælestes. Certè, Clemens Alexandrinus lib. IV. Stromatum postquam de iis differvisset, secundum Apostoli sensum, & dixisset: Justos, tanquam hospites & peregrinos animum ab luteis hisce domibus, quas inhabitant, & rebus omnibus, quæ sub sensum cadunt, abducere, mox profert Pindari sententiam, qui ajebar, impiorum infra cælum crebris cruciatibus divexari, & malorum veluti mole premi: piorum verò in cælo suam habitationem obtinere. Quid hoc est aliud, quam cælestem Domum incolere?

ARTICULUS III.

ÆDIFICIUM MERITORUM

Quomodo construatur à DEO? & Quomodo ab hominibus iustis.

CORPORE mortali, tanquam Domo terrestri, dissoluta, seu, ut etiam vox (*) Græca sonat, destructa,
 Prima pars: N habe-

habemus inquit Apostolus, *Aedificationem ex DEO*, hoc est diuina beneficentia ac liberalitate, sine qua merces operibus meritorijs non redditur: immò & *Iustitia*; siquidem hæc *DEVM* ex pollicitatione obstringit; *Domum manufactam, eternam in cælis*, quæ est *Ædificium meritorum*: de quo ita differit Tertullianus Apostoli sensum explanans, libello de resurrectione carnis cap. xli. *Hoc quod dissoluetur caro nostra per passionem, domicilium conquirenturi sumus in cælis. Meminerat Euangelica definitionis: Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quorum illorum est regnum cælorum: non tamen carnis resurrectionem negauit, si compensationem mercedis opposuit, cum ipsi compensationem debeat, cui dissolutio deputatur, scilicet carni. Sed quia Domum dixerat Carnem, eleganter voluit, & in mercedis comparatione vocabulo Domus uti: ipsi Domui, quæ dissoluitur per passionem, in meliorem Domum repromittens per resurrectionem. Hanc autem Domum iustus quilibet in hac vita sibi ædificat, ut in alterâ eam inhabitet, quando illam bonis operibus promeretur. Eandem ædificat *DEVS* quia ipse est principalis Architectus, sicut in quolibet opere meritorio princeps ac prima causa. Non enim sufficientes sumus, vel cogitare aliquid, quod meritorium sit à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex *DEO* est: qui idoneos nos fecit cooperatores Architectonis suæ. Atque ideo fiduciam habemus per Christum ad *DEVM* 2. ad Corinth. 3. 4. 5. 6.*

ARTICULUS IV.

OBSTETRICES ÆGYPTIÆ

Aedificant sibi & Deus ædificat illis Domos.

CVM Rex Ægypti dixisset obstetricibus Hebræorum & mandasset: quando obstetricabitis Hebræas, & partu

partus tempus aduenerit, si masculus fuerit, interficite eum: si fœmina, referuate, illæ astu detrectarunt imperium. Quare *benefecit DEVS obstetricibus. & quia timuerunt DEVM, ædificauit eis Domos*, Exodi i. Hic merces illarum mulierum exprimitur metaphorâ ædificationis, & Domus. De quâ licet sit magna interpretum digladiatio: tamen non dubitauit asserere S. Hieronymus, & post illum, Rupertus Abbas, Domos ædificatas obstetricibus, fuisse Domos spirituales, & cœlestes, nimirum, cœlestis patriæ felicitatem, & æterna iustorum præmia. Itaque DEVS, dicitur illas ædificasse, quoniam bona opera obstetricum, quæ erant beneuolentiæ, & caritatis erga Hebræos, cum infantes eorum conseruarent, & actus timoris DEI, digna fecit æternæ mercedis retributione. Sanè D. Hieronymus in caput LXV. Isaïæ hunc in modum scribit: *Domus in quibus habitati sunt, qui ædificat eas, vel virtutes intelligenda sunt, vel diuersa mansiones apud Patrem, quas iugiter possidebit, qui eas ædificauerit. Quales sibi ædificasse, & Obstetrix dicuntur in Exodo: quia timebāt DEVM. Licet in Hebræo scriptum sit, à DEO eis ædificatas Domos, quia timuerunt DEVM. Ergo Hieronymi sensu, ædificauerunt, & obstetrix, & DEVS. Verum non tantum in Hebræo, Chaldæo, & Græco apud LXX. est *Ædificauit*, nēpē DEVS ipsis *diuis*, Domos, sed etiam in Latino: quamuis S. Augustinus legat alicubi; *fecerunt sibi ipsis Domos*. Rupertus autem idem illud, *Ædificauit eis Domos*, exponens; *intelligendum est*, inquit, *æternas: quod enim ædificat Dominus, æternum est.**

NEQVE est, quod existimemus pietatem eam erga populum Hebræicum, & timorem erga DEVM obstetricum non meruisse vitæ æternæ retributionem: habuerunt enim verum actum timoris DEI, quo DEVM sunt reueritæ, & pro DEO se mortis periculo exposuerunt:

runt: hic autem actus & est supernaturalis, & merito-
rius vitæ æternæ; fuitque in Obstetricibus talis. Quod
adfirmatè tradit S. Thomas. 2. 2. quæst. 110. artic. vii.
ac consentiunt Scholastici: & ex diuino Codice satis e-
ruitur. Dum enim simpliciter dicitur: *quia timuerunt Deum
ædificauit eis*; intelligendum est de timore sancto quo filii
Dei reuerentur Deum. Et sanè, nisi à Deo vehementer
adiutæ per interiorem Gratiã, & incitatæ fuissent di-
uinitus, nequaquã se ipsas in tam manifestum vitæ disci-
men, ad exequendum opus illud caritatis erga Dei po-
pulum coniecissent. Scio quosdam ex S. Gregorio lib.
viii. Moral. docuisse Obstetrices per actum timoris, &
opus pietatis erga Hebræos, potuisse mereri æternam
mercedè, verùm, propter mendacium, quod postea de-
xerunt commutatam illis fuisse retributionem mercedis
æternæ in præmium temporale: sicque etiam, Deum æ-
dificasse eis Domos: id est, dedisse in retributionem
iis prolem & progeniem numerosam, diuitem, honora-
tam, insignem, & longæuam: siquidem filius est quali-
fabrica & domus parentes: & producendo alios filios
per hos parentis familiam, instar Domus, ædificat. Quod
quam causam fortasse, filius Hebraicè dicitur, בן, *ben*,
à radice בנה, *banah*, id est, *ædificauit*. Verùm, senten-
tiam illam de commutatione mercedis, si Theologus
res examinetur, probabilitate carere planè mihi per-
suadeo. Nam, actus ille timoris Dei, & benignitatis erga
Hebræos, aut proficiscebatur ex diuina Gratiã ipsa
sanctificante, seu iustificante, aut non: si non, haud po-
terant per illum mereri vitam æternam, etiam si men-
daciū postea non dixissent. Si verò oriebatur ex re-
dice Gratiæ infusæ, animas Deo gratas facientis, sine de-
bitio merebantur vitam æternam, quamuis postea men-
daciū protulerint. Tum quia peccatum post futurum
quamuis

quamuis præuisum, non impedit meritum præsentis gratiæ, & operum supernaturalium. Tum quia mendacium illud fuit officiosum, ideoque lenis ac venialis culpa: peccatum autem veniale, sicut non tollit gratiam, ita nec meritum vitæ æternæ.

ARTICULUS V.

MANSIONES CÆLESTES

Quomodo à iustis in hac vitâ ædificentur.

ARCHITECTONICA loquendi formula Christus D. iustorum in cælis decreta præmia vocat *Mansiones*, siue *habitacula*, Domicilia, ædificia, nam in his manent inhabitantes, quæ antequam inhabitentur construuntur, in hac vitâ ab iis ipsis; qui inhabitabunt. *In Domo*, inquit, *Patris mei mansiones multe sunt*, Joannis XIV. Cùm enim dixisset se iturum ad Patrē, & Petrum se postea eodē sequaturū, non factâ aliorum Discipulorū mentione, metuebant illi ne Domo Patris & cælo excluderētur. Hunc metum iis demit, asseritq; Domum Patris, non esse angustū aliquod palatium, sed ciuitate qualibet maxima, immò regno & orbe terrarum maiorem: in ea verò esse variorum diuersa Domicilia pro meritorum disparitate. Alium metum Apostolorū suggerit S. Augustinus: quia enim audiuerant, Petro negationē Christi prædictam: *Non cantabit gallus donec*, vt à turbatione recrearētur. subiungit illud de Domo Patris & Mansionibus in illa, vt considerent se etiam post pericula tentationum, apud Christum cum Deo mansuros. Iovinianus hæresiarcha Mansiones de quibus Christus, in terrâ cōstruendas docebat, & significare diuersas per terrarū orbem Ecclesias. Sed egregie is confutatur à D. Hieronymo, l. 2. in *Iovin. c. 5*. Clarū enim est quod Christus loquatur de mansionibus cælestibus. *Manifestissime docet Euangelium*, scribit

N 3 S. Doctor,

S. Doctor, non de Ecclesiarum numero, sed de cœlorum mansi-
onibus Domino fuisse sermonem. Seuerè S. Augustinus lib. 3. de
Orig. anim. Noli credere, nec dicere, nec docere, aliquas mansiones
esse extra regnum DEI, quas esse Dominus dixit in Domo Patris
sui, si vis esse Catholicus. Difertè S. Cyrillus: *Multas Mansiones*
ait Dominus in Domo Patris esse. *capacitatem cœli ostendem.*
Nimirum in cuius capacissima arêa omnium possunt
ædes constitui. Multa quidem sunt Christi membra, in-
quit B. Irenæus lib. 3. multi habitatores: sed nemo exclu-
detur propter loci angustias. Nullus metuat: capacissi-
mum est empyreum: pro nullius habitatione locus de-
erit, modò strenuè in hac vita, pro altera, ædificet.

Quilibet enim habitationis suæ est Ædificator per
operationes meritorias, secundum quorum diuersita-
tem, mansiones sunt diuersæ & impares. Profectò, vt A-
postolorum & Christi Mansiones pares æqualesque
non sunt, ita nec Discipulorum, & multo minus infan-
tium cum adultorum optimè meritorum mansiõibus
comparatæ. Quare multas esse, propter diuersa inhabi-
tantium merita notat S. Hilarius in ps. 64. Quemadmo-
dum enim non sunt merita eadem, ita eadem non sunt
mansiones. *Plures Mansiones, inquit ille, diuersa dignitati ha-
bitantium preparantur.* Et D. Aug. lib. de Virg. c. 26. Virginũ
sanctarũ merita considerans: *Quia, ait, in vita æterna distri-
ctè fulgebũt lumina meritorũ, multa sunt Mansiones apud Patrem.*
Denique clarissime B. Cyrilus in Ioannem sic scribit:
*Mansionũ multitudo differentiã gloriæ significat: omnes enim vita
suæ congruentẽ honorem suscipient.* Quot igitur sunt in cœlo
beatitudinis, & gloriæ ordines, tot concipe regiones
ædificijs pulcherrimis exornatas, quot gradus, tot man-
siones, seu Domos particulares: nã suã cuiq; Sancto erit
Ædificium, sua Domus & Mansio, sicut sua cuiq; beatitu-
do.

(a) S. Basilius lib. de Sap. S. c. 16. S. Greg. lib. 9. Mor. c. 39. S. Aug.
5. hypogn. c. 6. Theodor. l. 3. in Cant & i. Corint 15.

do sua gloria, sed secundū meritorum proportionē. dispar. Mansionē pro suo quisque accepturus est merito, inquit Aug.

Si opponas: omnibus in cœlestis Patris familias vinea strenuē laborantibus dari eiusdem precij Denarium Matthæi xx. hoc est, eandem gloriam. Itaque non esse in cœlo diuersitatem inter Ædificia. Respondebit idem Doctor. *Est quidem Denarius equalis quod ad eternitatem pertinet, sed sunt diuersæ meritorum dignitates. Fit quidem per caritatem vt quod habent singuli, cōmune sit omnibus: sicut enim quisque etiam ipse habet cum amat in altero, quod ipse non habet. Respuendus est autem illorum error, qui putant idē dictum, multas esse Mansiones quia extra regnum cœlorum erit aliquid, vbi beati maneant paruuli, ex hac vita decedentes sine baptismo. Absit enim vt regnantum quisquam sit extra regnum: quod est Domus Patris. Non minus scitē S. Gregorius lib. iv. Moral. cap. 31. In multis mansionibus erit retributorum diuersitas concors: quia tanta vis amoris in illa pacem sociat, vt quod in se quisque non acceperit, hoc se accepisse in alio exultet. Vnde & non æquē laborantes in vineâ, æquē cuncti Denarium sortiuntur. Et quidem apud Patrem Mansiones multe sunt; & tamen eundem Denarium dispares laboratores accipiunt: quia vna cunctis erit Beatitudo lætitiæ, quamuis non vna sit omnium sublimitas vitæ. Breuiter. Denarius significat quidpiam, quod omnibus in altera vita communiter concedetur: nempe, vita æterna, & cœlorum regnum, in quo erunt omnes Electi: stella tamen à stella in eodem firmamento diuersitatem habet splendoris. Stella à stellâ differt in claritate: sic & resurrectio mortuorum, inquit Paulus Apostolus 1. Corint. xv. 42. nimirum secundum merita. Itaque commune est omnibus regnum, vna communis ciuitas, & si placet, vna communis area, sed in eadem plures sunt Domus, Mansiones diuersæ, aliæ alijs præstantiores: quædam amplissimæ, multæ mediocres, ali-*

quæ admodum angustæ : nonnullæ ex auro, argento, gemmis, aliæ ex vulgari metallo ac lapide, æternum tamen duraturæ; sicut habitatores alii aliis excellentiores sed æterni omnes: quod indicat etiam vox *μονὴν, ἀ μόνον* quia est commoratio, in qua perpetua est sine vlla perturbatione stabilitas.

VT autem intelligeremus, nostrum quoque esse, Mansiones illas extruere, subdit Dominus: *Si quo minus dixissem vobis: quia vado vobis parare locum.* Quod ita fere exponit S. Hieronymus, Si secus se res haberet, dixissem vobis, quod vadam paratum vobis locum, Mansionem, Domum. Sed scitote iam Patris Domum esse paratam suam verò vnumquemque Mansionem meo apud Patrem interuentu, & operibus bonis suis parare debere non enim sola Dei largitate consistit cuiusque Ædificium. Quasi Christus hoc voluerit Apostolis asserere: In Domo Patris mei Mansiones multæ sunt, vestris bonis operibus non solâ Patris liberalitate præparandæ: si ita non esset, dixissem vobis, quod vado vobis eas parare, sine operibus vestris, sed non est meum sic illas parare vobisque tradere. Similem in modum exponit illud Matthæi xx. *Non est meum dare vobis, sed quibus præparatum est à Patre meo.* Paratæ, inquit, sunt in cælo diuersæ plurimæ Mansiones plurimis diuersisq; virtutibus, quas non persone accipiunt, sed opera: id est, vt ego intelligo, quæ non et acceptione personarum: sed operum meritis tradentur incolendæ. Frustra ergo à me petitis, quod in vobis est situm quodq; Pater meus illis parauit, qui dignis virtutibus ad tantam ascensuri sunt dignitatem. Paulò aliter S. Augustinus: *Quomodo parat Dominus, si iam multæ sunt? nondum sunt, præparanda sunt.* Respondet: *Easdem, quas prædestinando præparauit, præparat operando.* Iam ergo sunt in prædestinatione: alioqui dixisset, *ibo & præparabo, id est, prædestinabo.*

sed quia nondum sunt in operatione, dicit, si abiero & prepara-
 uero. Parat modò Mansiones, preparando Mansores. Domus
 enim DEI, de qua Apostolus, Templum DEI sanctum,
 quod estis vos, adhuc edificatur, adhuc preparatur. Dica-
 tur verò abire, vt præparet, quia iustus ex fide viuit. Si autem
 videt, non est fides: id ne videatur, latet vt credatur. Tunc locus
 paratur si ex fide viuatur, creditus desideratur, vt desideratus
 habeatur. Vadit latendo, venit apparendo, sed nisi maneat re-
 gendo, vt proficiamus benè viuendo, non preparabitur locus, vbi
 possumus permanere persfruendo. Itaque parat Habitatio-
 nem caelestem DEUS, hominem eligendo & præde-
 stinando, Christus merendo, docendo, præeundo,
 homo cooperando. Omnes ædificant, DEUS ut su-
 premus Architectus, Christus vt præcipuus instructor,
 Homo vt fidelis cooperato.

ARTICULUS VI.

VISUM ADMIRANDUM.

De Ædificiis operum meritoriorum in celo.

NEGARI sanè non potest, si dictis fidem adhi-
 bebimus, hominem iustum ac DEO gratum, vt Sa-
 pientem Architectum, sibi in altera vita Palatium
 mansioni suæ commodum bonis operibus ædificare,
 ita vt singula virtutum officia totidem sint quasi lapides
 aut dedolata ligna, quæ ad fabricam conducant Quod
 confirmare possumus illustri Viso, & commentatione
 Papæ Gregorii, visum non referentis solùm, sed etiam
 illustrantis. Historia narratur libro Dialogorum quar-
 to, cap. xxxvi. Ante triennium, inquit Gregorius, in
 pestilentia, qua hanc urbem clade vehementissima de populavit,

in qua etiam corporali visu sagitta cœlitus venire, & singulis quoque ferire videbantur, quidam Miles percussus ad extremum peruenit. Qui eductus è corpore exanimis iacuit: sed citius rediit & quacunque cum eo fuerant gesta narrauit. Aiebat enim, quia pons erat, sub quo niger atque caliginosus fœtoris interleuabilis nebulam exhalans fluuius decurrebat. Transmisso autem ponte amœna erant prata atque virentia odoriferis herbarum floribus exornata, in quibus albatorum hominum conuentus uia esse videbantur. Ibi Mansiones erant: dinerformis singule magnitudine lucis plene. Ibi quedam miræ potentie **ÆDIFICABATUR DOMVS**, que aureis videbatur laterculis construi, sed cuius esset non potuit agnosci. Hic obijcit Petrus colloquutor Gregorij, Quid est, queso te, quod in amœnis locis cuiusdam Domus laterculis aureis edificari videatur? Ridiculum est valdè, si credimus, quod in illâ vitâ adhuc metallis talibus egeamus. Respondet Gregorius. Quis hoc, si sanum sciat, intelligit? Sed per hoc, quod illic est ostensum quisquis ille est, cuius Mansio ista construebatur apertè datur intelligi quid est, quod hic operatur. Nam qui premia eterna lucis elemosynarum largitate promeretur, nimirum constat, quia **AVRO ÆDIFICAT Mansionem suam**. Quod enim superius memoriam fugit, vt dicerem: idem Miles, qui hoc viderat, narrabat, quod eosdem laterculos aureos ad edificationem Domus, senes ac inuenes, puellæ ac pueri ferebant. Qua ex re colligitur, quia hi, quibus hic pietas facta est, ipsi illi operatores esse videantur. Addit S. Papa.

Hic etiam quidam iuxta nos, Deus dedit nomine, religiosus habitabat, qui calceamenta solebat operari: de quo alter per reuelationem vidit, quod eius Domus edificabatur, sed in eo constructores sui solo die sabbati videbantur operari: Qui eiusdem viti postmodum subtiliter vitâ requirens, inuenit, quia his, quæ diebus singulis laborabat, quidquid ex victu atque vestitu superesse potuisset, die Sabbati ad B. Petri Ecclesiam deferre consueuerat, atque indigentibus erogare. Subnectit deinde Pontifex epiphonema.

phonema: *Qua ex re perpende, quia non immerito ipsius FABRICA Sabbato crescebat.*

His non obscure insinuatur, pauperes, quibus amore DEI fit bene in terra, construere Palatia in cœlo ijs, à quibus eleemosynas accipiunt. Quod indicasse videri potuit Architecturæ cœlestis Magister Christus, cum ad eleemosynarum largitionem hortaretur Lucæ XVI. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut quum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula.* Vbi, quod apud Ioannem dixit, *Mansiones in Domo Patris*, vocat *Tabernacula æterna*, tanquam *Ædificia*, aut *Domicilia*. Respondet enim ea sententia ijs verbis Villici iniquitatis: *Cum amotus fuero à villicatione, recipiant me in Domos suas.* Itaque Gloria cœlestis vocari potest Tabernaculum æternum: quomodo & cœlum, nominat Tabernaculum Paulus Apostolus ad Hebræos IX. Hoc autem per pauperes, dum ijs beneficit, eleemosynis ædificatur: in illud verò misericordiæ operibus dediti, cum defecerint, recipiuntur: siue ut interpretantur Theophylactus & Euthymius, per pauperes, qui vsque ad finem vitæ strenuè operam impendunt, & aduenientem Palatij dominum præstolantur, tumque illi planè absolutum tradunt inhabitandum: siue, qui aliorum est sensus, à fundi Domino, propter eleemosynas pauperibus factas: ut, non tam pauperes, quam merita ædificationis materia iustos recipiant: quæ est interpretatio S. Chysofomi, (a) Basilij, (b) Gauden-
tij. (c) Qui illud etiam obseruant, non dixisse Christum: *ut recipiant vos in sua Tabernacula*; sicut Villicus dixerat, *Recipiant me in Domos suas*: quoniam *Tabernacula*, quæ in cœlo à pauperibus extruuntur, non sunt illorum, qui ædificant pauperum, sed illorum, qui ad ædificandum materiam subministrant, bene operantium.

ARTI-

(a) in Psal. 48. (b) in Asceticis, (c) lib. ad German. Anast. in 99. S. Script.

ARTICULUS VII.

ÆDIFICIUM OPERUM MERITORIORUM

Ab vno exstructum in celo, transfertur aliquando ad alium.

ID quomodo contingat, docebit sanctus Patriarcha
 Joannes Eleemosynarius, cuius Elogium hoc habet
 » Fasti Mariani *Ianuarii* XXXII. [Cùm annum ageret
 » JOANNES, Misericordia Divina, manifesta in luce
 » Sponsam se illi obtulit. Annuit continuo. Et raru
 » conjugium Superi habuerunt, dotem que addideru
 » tam opulentam, vt semper deinde haberet, quod te
 » egenos effunderet. Archiepiscopus jam Alexand
 » nus, lustrum egit clientum suorum, hoc est, paups
 » rum, numerauit que septies mille, & quinquaginta
 » quibus omnibus deinceps in singulos dies victu
 » subministravit. Sed nec vlli alii piam manum v
 » quam subduxit. Ut meritò id certaminis cum De
 » suscepisse sit visus, plusne hic dare, an reddere illi po
 » set. Munificentiam vel ex eo vide, quod vltimè
 » ægrotanti vnicus super teruncius fuerit, vix nauula
 » morituro. Ipse in testamenti sui tabulis reperisse
 » genuè se fatetur in ærario auri pondo octies mille,
 » hæc decies millies, & amplius aucta dilapidasse
 » pauperes gloriatur. Anno igitur D. XCII. è corpor
 » ergastulo in Palatium abiit, quod piæ ipsius mun
 » centiæ structum in celo Troilus vidit, & verò inu
 » postea, cū tā bonæ prodigalitati æmulus est factus
 Id fusius describitur in *Vitis Patrum*, vnde hæc accipit
 Joannes Patriarcha pauperum parens cùm Troilus
 Episcopum itineris socium haberet, clientes filiosque
 suos egestate pressos inuisit, & quia ad manus non ha
 bebat pecuniam, monuit Troilum, cui fortè triginta
 libræ auri in promptu erant, benefaceret. Distribuit

mos, quos habebat, quamuis inuitus, verecundia instigante Troilus. Sed vix manum retraxerat, & sordidum liberalitatis pœnituit. tantumque potuit auri sacra fames, vt morbum contraxerit, vel fixerit. Non latebant Eleemosynarium sordes Troili. Inuisit decumbentem humanitatis ergo: & post solemnia consolationis officia, aurum offert, eadem summa refundendum, dicens, sibi in animo fuisse, pecuniam pauperibus distribuere; sed quia sibi marsupium exhaustum erat, commodato se accipere voluisse, nullo Coëpiscopi, fratris sui incommodo. Itaque se adnumeraturum, si placeat. Annuit Troilus, à quo aurum visum mox morbum discussit. Petiit autem Joannes apocham, qua de pecunia Troilo reddita constaret. Eam promptè conscripsit Troilus hac formula: DEUS Domino meo Joanni Beatissimo Patriarchæ da mercedem xxx. librarum: quoniam ego æs meum recepi. Sed quàm væcors fuerit Euclio, DEUM demonstrasse hoc viso, scribitur. Cùm à prandio, vt mos illi erat, paullulum meridiaretur, semi sopitus, vidit DOMUM, vt narrabat deinde vigil, cuius magnitudinem, pulchritudinemque; ars hominū nulla exprimeret: porta erat aurea, supra quā hæc inscriptio, capitalibus litteris: MANSIO ÆTERNA, ET REQUIES TROILI EPISCOPI. Vix se capiebat Troilus: cùm ecce quidam ex regis ministris cum satellitio ad Domum recta vadit, jubetque auferri titulum: quo detracto, edicit: Reponite, quem conscribi iussit Rex orbis terrarum, & vidente Troilo, affixerunt his conceptum verbis: MANSIO ÆTERNA AC REQUIES JOANNIS ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI EMPTA LIBRIS XXX. Experrectus Troilus, quæ viderat narravit Patriarchæ, tantumque profecit, vt damnatis sordibus, liberalissimum se deinde pauperibus exhibuerit. Nimirum, edoctus erat, operibus misericordiæ, Domos æternas in cælo construi. A R.

ARTICVLVS VIII.

S. THOMAS APOSTOLVS

Architecti schemate, & titulo, ad Indorum salutem curandam proficiscitur.

NON eleemosynis tantum, sed omni operum bonorum genere Palatium cœleste exædificari, eiusque structores esse homines iustos, inde liquet, quod ceteræ quoque actiones merendi vim eximiam habeant. Quod ostendisse mihi visus est THOMAS Indiarum Apostolus, qui, & vt Architectum conduci se est passus ab Indo, qui eum in finem missus erat à Rege, & tanquam Architectum Regi stitit, atque se amplissimum pulcherrimumque Palatium extructurum esse pollicitus. Historia narratur à Babylonæ Episcopo Abdia in libris de certamine Apostolico, & ex eo à Iochimo Peronio in vita S. Thomæ Apostoli.

GÛNDAPHORVS in Indiâ Rex cum palatium ædificare miro eoq; Romano opere constituisset, Abanem, qui ad opus illud Architectum præstantissimum conquireret, Romam misit. Is cum Cæsaream venisset, & quod verisimile est, Architectum referens, cum copioso famulatio à CHRISTO humanâ specie comparente, interrogatus dicitur, quâ de causâ tantum terrarum & pelagi emensus esset? cum autem respondisset, missum se ad peritissimum aliquem Architectum conducendum, dixisse Dominum: est mihi seruus in eâ arte versatus egregiè: Credidit Abanes, & ad Thomam, illum in Euangêlio Ioan. xi. 16. cognominatum Didymum, adductus, cum eo egit multis, tandemque pactus est, & profectio ex consensu vtriusque indicta. Conscendunt

mox

mox nauem; in qua, dum de varijs inter se conferunt, quærit Indus, in quâ Artis Architectonicæ parte potissimum excellat; an in omni? quod tãtam à Domino suo commendationem habeat? Tum Thomas professus est, iacere se fundamenta, quæ nunquam vetustas consumat: parietes erigere, qui nunquam collabuntur: facere exedras, & speculas eiusmodi, quibus nunquam lumen desit: fabricam totius molis ita erigere, vt spectantibus quibuscumque sit admirationi. Porro, Ædificia quædam, licet exterius non magnam eximiamque pulchritudinem ostentent, intrinsecus tamen mira elegantia præstare. Denique addidit, quicquid è lapide, ligno, argento, auro, gemmis & vnionibus extrui possit, aut ornari, id in suâ esse manu: & facilem se fore magistrum, Architectonicam hanc discere volentibus.

THOMÆ fidem adhibuit Abanes, & quam primum ad Regem suum redire venit, nauis Architecti dotes eximias deprædicauit. Gauisus Rex, ingentem pecuniæ vim, ad futurum Ædificium Thomæ numerari iussit, cui ædificationem etiam atque etiam commendauit; & vt properaret seridò iniunxit. Adpromisit operam Thomas. Rege mox profecto, & peregrè agente, Apostolus nullum fecit finem disseminandæ religionis Christianæ, largiendæque egentibus regis pecuniæ. Reuersus Rex, cum quid actum intellexisset, Thomam in vincula rapimandauit, furens, ac minitans. Interim Gandius Regis frater moritur: alij ad extrema tantum venisse narrant. Sibi redditus post quadriduum Regi exponit: ostensum sibi à bonis Genijs in cælo Palatium, quod ei Thomas Architectus Europæus miro magnificoque opere extruxerit: illius autem cum elegantiam spectaret, ductoribus se suis dixisse, quod vnum istud in opratis haberet,

S E R M O I V.

ÆDIFICIUM BONI EXEMPLI
ADOPTIVUM, & ADOPTATUM.

ARTICULUS I.

*Quod-nam sit, & Quomodo extruatur
Ædificium boni exempli.*

UARTUM Ædificium, ad quod erigen-
dum firmandumque diligentem ope-
ram navat Architectus Christianus Tro-
pologicus; nominetur BONI EXEMPLI:
Illud enim summopere curandum Sa-
pienti, ut nihil verbo, gestu; aut opere exterius molia-
tur, quod si in aliorum notitiam veniat, iis emolument-
tum aliquod spirituale adferre non possit. Hoc autem
usitatissima in Ecclesiâ phrasi, dicitur, *Ædificare proximi*:
ad proximi Ædificationem conferre: facere, quod
Ædificet. Et jam trito vocabulo, præsertim inter viros
religiosos, & Scriptores Ecclesiasticos, ÆDIFICATIO
valet idem, quod bona ac religiosa conuersatio: &, lo-
qui verbum Ædificationis, aut facere quidpiam ad Æ-
dificationem, significat, ad aliorum utilitatem spiritua-
lem, dicere, aut agere, quod est proprium Architecti
Christiani Moralis; ut hujus operis initio, integro Ser-
mone est demonstratum.

Primæ Part:

ARTI

ARTICULUS II.

*Quod-nam sit, & Quomodo construatur Ædificium
Adoptivum.*

QUINTUM Architecti Tropologici Ædificium no-
mino ADOPTIVUM. Denominationis hæc est ra-
tio. Quamuis *Adopto*, unde *Adoptatio*, & *Adoptio*, prima-
riâ significatione ad filium referatur: nam est idem, ac,
in filii locum adscisco, seu filium facio; tamen ad alia
quoque transfertur. Quomodo dicitur quis adoptare
aliquem in suam salutem: adoptare defenforem: adop-
tare sibi nomen, nempe, alterius nomen adsumere, seu
participem facere: eadem analogiâ, dici potest, adop-
tare alterius Ædificium; in illud, ut in suum, se inferere,
nulla possessoris injuriâ, ac proinde illius bona venia.
Est itaque Ædificium *Adoptivum*, aut, si mauis, *Adoptatum*,
Virtutum uniuersitas, quæ aliorum operâ ac sudore, in
Palatii, aut Domus sapientiæ formam composita, no-
bis etiam ad inhabitandum animo seruit, ac si pro-
prium esset Domicilium, si caritatis adfectus, proximo
de virtutum profectu gratulemur, illasque non secus ac
nostras ad DEUM, ex eius amore referamus. Quò facit
illud S. Augustini (a) superius allatum: *Fit per caritatem,*
ut quod habent singuli, commune sit omnibus: Sic enim quisque
etiam ipse habet, cum amat in altero, quod ipse non habet. Et
istud S. Gregorii (b): *Tanta vis amoris in illa pace (cælo-*
rum regno) nos sociat, ut quod in se quisque non accepit, hoc
se accepisse in alio exultet. Est enim in Ecclesiâ Catholicâ,
Sanctorum Communio, ut ex symbolo Apostolorum

(a) S. Aug. de mansionib. multis, Lib. III. Ser. III. (b) Lib.
IV. Mor. cap. 31.

docemur. Ex quo sequitur, quod qui in illâ degunt, veluti vnus corporis membra se inuicem iuuent, mutuis officiis, meritis, orationibus, quorum omnes possunt esse participes. Quare & Ædificat sibi fideles iusti, & Ædificantur ab aliis, phrasi in sacris Litteris vsitata. Sic Sara dicebat Abrahamo de Agar Ægyptia, *fortè Ædificabor ex ea*, Genesis xvi. id est, fortè liberos suscipiam, quos ego mihi adoptabo, ac sic meos faciam. Et Genesis xxx. Vt *Ædificer ex ea*, aiebat Rachel: quod vulgatus Interpres vertit, *habeam ex illâ filios*, quos mihi adoptem. Hoc Ædificandi modo lucrosissimo, quicquid aliorum opera extruitur, laborantibus iis siue verbo siue factis, nostris possessionibus accedit.

At quæ hæc sunt quinque illa Ædificia, quæ Architecto Christiano esse debent veluti obiecta. vel opera, circa quæ versari deberent indefinenter Artium ac Scientiarum cultores: est enim verissimè pronünciatum à Seraphico Doctore Bonauentura, *Opusc. de reductione artium ad Theol. Fructus omnium Scientiarum est, vt in omnibus Ædificetur fides, honorificetur DEUS, componantur mores.* Quos illi componunt optime, qui moralium non contenti virtutum fabricâ, Christianarum illi structuram adiungunt, cui Exemplarem quoque, & Adoptatam Domum copulant: ac quotidie cæleste sibi Palatium indefesso studio perficere conantur: memores, se non iam hospites & aduenas esse, sed cives Sanctorum, & domesticos DEI, *superadificatos super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide CHRISTO JESU, in quo omnis Ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in quo & vos coadificamini in habitaculum DEI in Spiritu, cui semper Laus, Honor, & Gloria.*

NOTÆ.

§. *Domus non manufacta,*] Consolatur fideles Paulus cælestis Domus contemplatione. q. d. non conturbet vos, quod corpus terrenum, in quo tanquam in tabernaculo, ad tempus degimus dissoluatur; quia scimus nos habere firmum *Ædificium*, non manufactum, & æternum ex Deo in cælis. Domum terrestrem quam & Tabernaculum vocat, ob temporariam mansionem opponit *Ædificationi*, id est, firmo *Ædificio*, & Domui *Æternæ* non manufactæ. Vbi per *Domum Æternam* videtur intelligi Mansionem cælestem, vel Gloriam illam & claritatem, in quam veluti in Domum lucidissimam ingredientur iusti: nam paulo ante videtur hanc Domum appellasse æternum Gloriæ pondus. Itaque significat, statim dissolutâ Domo terrestri homines in Domum Gloriæ ingredi. Ad quod facit, quod Apostolus dicitur habemus, quasi statim dissoluto corpore habeatur, nec sit diutius expectandum, sicut in Testamento Veteri. *Leonar. Lessius de summo Bonolib. 3. cap. 1. Hæc, inquit, expositio est probabilis eamq; sequitur S. Anselmus, Lyranus, S. Thomas, & alii.*

VERUM probabilius est, per *Domum Æternam*, intelligi corpus immortale & gloriosum. I. Quia hoc magis pertinebat ad propositum: hortatur enim fideles ad mortificationem carnis & tolerantiam passionis corporalis, consideratione Corporis immortalis & gloriosi, quod ipsis in cælo à Deo est præparatum. Nec obstat verbum, (*habemus*) in præsentis, quia habemus in præparatione diuina suo tempore re ipsa nobis donandum. II. Quia hæc duo aptius inter se respondent: Videlicet, Corpus terrestre in quo, velut tabernaculo, ad breue tempus degimus, & Corpus cæleste in quo, tanquam firmo *Ædificio* æternum manebimus. III. Quia est magis consentaneum versiculis proximè sequentibus, in quibus manifestè loquitur de gloria corporis, seu Corpore glorioso. Hunc sensum amplectuntur *Chrysost. Ambrosius Theophrast. Theodoretus, Vasquez, Pineda, Cornelius, legendus Bellarminus* lib. de beatitud.

PARADISUS,] Gloria æterna dicitur etiam *Paradisus*. Lucæ XXIII. Hodie mecum eris in *Paradiso*, id est, gloria & gaudii regni cælestis, vt passim exponunt PP. *Cyrillus cateches. 13. Chry*

sof. ho
ibi Par
rum, v
amoren
nem ha
rum Do
Mens e
August
chrum.
ait esse
DEI,
Legant
radiso,
metam
§. Ai
dus Ba
Apostolo
sunt, qu
lam in v
qui e
m

sof. hom. i. de Cruce & Larrone Ambr. in Luc. Sumitur autem ibi Paradisus, non pro loco corporeo, sed, vel pro Gloria Beatorum, vel pro DEO in quo omnes Mentis beatæ, per visionem & amorem habitant, atque ineffabilem suauitatem, ac delectationem hauriunt. Deus enim est optimum & suauissimum Beatorum Domicilium, ipse illis locus, Paradisus, Mundus, omnia. Mens enim magis est ubi amat, quàm ubi animat, ut loquitur Augustinus: & Intelligentiæ, ac amoris locus, est bonum & pulchrum. Idem S. Aug. lib. xii. de Genesi, cap. 29. Visionem DEI ait esse Paradisum, in quem raptus fuerit Paulus. cap. 34. Verbum DEI, in quo est læticia Beatorum esse Paradisum Paradisorum. Legantur Maldonatus, & Cornelius in Euang. Bellarminus de Paradiso, Lessius lib. 3. de Beatit. cap. i. Theophilus Raynaudus de metamorphosi Latronis cap. x.

§. ABDIAS,] Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis: *Abdias Babylonius, unus ex Discipulis Domini fuisse dicitur: Sed Vita Apostolorum, qua sub nomine eius circumferuntur, fabulis similioris sunt, quàm vera narrationi. Sed neque eius Abdias, aut libri eius vltimam in veteribus mentionem inuenio. Vfus tamen sum eius libro, qui est in manibus, in quo verum, & historicum est, S. Thomam profectum ad Indos, homines ad fidem conuertendi, & ad cælestem patriam transmittendi gratiã. Cetera accipiantur, ut allegoricè scripta.*

SERMO V.

DOMVS SAPIENTIÆ

Virtutibus, tanquam partibus constituta: variisque ornamentis externis & internis decorata.

ARTICVLVS I.

HOMO-EXTERIOR-DOMVS.

Opus Natura.

NGENTEM hanc Uniuersitatis molem quam incolimus, Mundi nomine celebrem, veterum sapientissimi, Urbem esse dixerunt, seu Civitatem, loquendi modo (a) Stoicis familiari, quo etiam utitur Cicerò (b) scribens 1. de leg. *Vniuersus hic Mundus una est Civitas; & alibi. Est Mundus, quasi communis urbs.* In qua simili concipiendi libertate, hominem quemlibet, dixerit esse *Domum.* Bella fabrica, pulchrum palatium est Homo; Domus Principis: (c) *Quoniam inhabitabo, inquit summus Principum, in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum DEUS.* Et alibi tres Personæ diuinæ; *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* (d) Imprimis autem considero in Homine, tanquam regia quadam Domo, bipatentes sensuum exteriorum portas, que

multitu-

(a) Sen. ad Marciam cap. 18. Lip. lib. 2. Stodiff. 7. (b) Cic. lib. 1. de leg. Lib. 2. de nat. Deos, (c) 1. Cor. VI. 16. Leuit. xxvi. 12. (d) Joann. XIV. 23.

multi
sunt,
dien
parte
(c) nu
luti co
thora
rum
concl
Es
cordi
ad sur
ginta
stru
mesti
ventr
tricul
abun
facul
ipfi in
nenti
alime
que
trans
vel S
lenti
gida
ria va
cepta
Prin
strum
(a)
lum

multitudinem quamlibet numerosam admittere possunt, & emittere, ut aditus sint faciles, & nulla ingrediendi, ac egrediendi obstacula. Tum in altissima eius parte, Capitis *Hypæthrum* (a) seu subdiale, (b) solarium (c) nunc dicunt, officulis octo, ut Medici numerant, veluti columellis, circumdatum. Deinde, spaciosissimam thoracis aulam, viginti quatuor costarum, velut pilarum peristylia cinctam, interius triangulare pectoris conclaue, trium ossum concusu fabricatum.

Est deinde secretior in intimis Domus penetralibus cordis thalamus, seu geniale Principis cubile. Amplum ad sumendam corporis refectionem oris *Triclinium*, triginta duobus acuminatis dentiū officulis, ut cultris, instructū. Nisi maius dicere, *Tabernam carnariam*, aut domesticum *Macellum*, in quo carnes conciduntur, & ad ventriculi culinam, inibi coquendæ, deferuntur. Ventriculus profectò, siue stomachus, *Coquinam* refert, suis abundantem instrumentis, & ministerijs. in ea coctrix facultas, non secus, ac peritissimus coquus ventriculo ipsi insidens, suis cum administris, Attrahentibus, Detinentibus, ac Concoquentibus potentijs, toto conatu in alimenti sibi commissi decoctionem incumbit: ipsumque natiui ignis calore, ibidem perpetuò æstuantis, transmutat. *Folium* vicem præstant Pulmones: *Camini*, vel *Spiraculi*, aut *Infumibili*, gurgulio. *Fornacis* semper calentis, *Iecur*, *Frigidarij*, in quo ad totius Domus usum frigida asseruatur, est cerebrum. Alia ad culinam necessaria vascula, sunt, *Folliculus fellis*, in quo flavabilis: *conceptaculum splenis*, in quo atra. Neque deest in hac Principis Domo, *Archium*, siue *Tabularium*, in quo instrumenta, litteræ, monumenta publica, tabulæ, & quæ

O 4 non

(a) Vitruvius quod sub æthra sit. (b) Plin. (c) Locus apertus columnis fultum.

non obliuisci conuenit, reconduntur. Constructum est illud in suprema contignatione Capitis, tribus distinctum cellulis, in quibus rerum omnium species, forma, notiones, veluti monumentorum, tum priuatorum, tum publicorum chartæ, ac memorialia detinentur, donec extrahendi inde sit necessitas. *Scala* in gyrum ascensiles, vel cochleas exhibet in corpore humano tot venæ erraticæ, præterea, nerui & arteriæ, per quæ velociter, spiritus, sanguis, aquæ, sursum, deorsum, dextrorsum sinistrorsum feruntur. *Vehiculi*, in Domino necessarij, vsum præstat pituita. *Fenestras* expriment oculi suo cum reticulato textu. *Tecti* instar est calua, seu Cranium.

BIBLIOTHECÆ formam obtinet in penitâ hominis parte, Memoria. *Comitij* aut conciliabuli, in quo consilia tractantur, Intellectus: *Penetrabile* est Voluntas. Item, Homo constat quattuor *Elementis*, vt lapide & ligno in vnum corpus compaginatis, vnionis calce. Accedit forma, tum externa, quam videmus oculis, tum interna, quæ dicitur Anima, & incurrit in visum intelligentiæ. *Fundamentum* in corpore humano, sunt pedes: *Columna*, crura: *Parietes*, Caro: *Tectorium*, Cutis: *Tectum* pectinatim adsurgens, vel rotundatum, vertex capitis. Denique, quod ad Domus huius firmitatem mirè conducit, *Fulcimenta*, seu sustentacula sunt ossa, non pauciora, quam trecenta tredecim, quæ accurate in hac summi Principis fabrica, à Medicis, eius conseruatoribus, numerantur. (a) Atque hæc in Homine est *Domus Exterior*, præterquam est *Interior* alia: sequor enim distinctionem Doctoris Gentium, (b) qui interiorem hominem opponit exteriori. Sic duplex est *Domus Exterior & Interior*: at hæc in illa.

AR-

(a) *Vesalius lib. x. cap. 39. ex Galeno.* (b) *Ad Roman. vii.*

ARTICVLVS II.

HOMO - INTERIOR - DOMVS.

Opus Sapientia.

DOMVS Interioris Architectrix est SAPIENTIA, Quæ illam commodissimo situ locauit ad Orientem, vt superius est explicatum. Eius fundamentum, saxo quolibet & rupe magis firmum, ac ære perennius, est FIDES, non fluxa, sed constans, non profana sed sacra, sincera, incorrupta, denique, non humana, sed Diuina, qualis est Christiana, Apostolica, Romana, Catholica; quâ Homo ad vitam æternam destinatus, & Baptismatis Sacramento initiatus, IESU Christi veri DEI, atque hominis salutarem doctrinam, in eius Ecclesiâ proficitur, neque sectis vel opinionibus vllis ab Ecclesiâ Catholica alienis adhæret.

Hic fundamento, ab omni parte, non minus firmas aeterno ferendo parietum structuras super imposuit Architectrix. A sinistro, latere contra molestiarum omnium, & rerum sinisterarum impetuosos ventos murum altissimum inconcussæ SPEI. A dextro, aduersus insolentes palpitanis Fortunæ, eo nocentiores insultus, quo occultiores, celsissimum ex quadrato marmore parietem continuati TIMORIS. A fronte, contra Vanitatis turbines, e solido, sed perpolito lapide PARIO, in altum eductam molem CONTEMPTVS mundani fastus PONE, contra viles voluptatis corporeæ illecebras, non minus excelsam spissamque maceriem è saxis sibi coherentibus DESPECTVS blanditiarum carnis & sanguinis,

O S

AR

ARTICULUS II.

SAPIENTIÆ STUDIOSO

Est necessaria Fides, Spes, Contemptus vanitatis, voluptatis, corporeæ & despectus.

EST litterarum & Artium ingenuarum studiosis, quales sunt Academici Christiani, ad Sapientiæ conuulsiu- bium aspirantes, necessaria imprimis FIDES Diuina. Nam sine Fide (supernaturali, diuinitus infusâ, quæque DEI donum est) impossibile est placere DEO. Credere enim oportet accedentem ad DEVM, quia est & inquirentibus se Remunerator sit, ad Hebræos XI. Hæc itaque in Domo Sapientiæ est basis, cui totum ex virtutibus constructum Edificium innititur. Quemadmodum enim Fides est principium ac basis Iustificationis, vt docet Synodus Tridentina, sess. VI. c. 8. ita est initium ac basis Sapientiæ. Dicitur autem Fides principium iustificationis, non quod ipsa sola absque caritate & operibus, infusaque Gratia sanctificante, iustificet; sed quod intellectum illuminet, ac viam salutis demonstrat, vt dirigamus pedes nostros in viam pacis, & DEVM, vnde omnis iustitia nostra, agnoscamus, quod initium est salutis. Præclarè Augustinus de Fide ad Petrum: Tale quid est sine vera fide, velle per contemptum seculi DEO placere, quales, si quis tendens ad patriam, relinquat itineris rectitudinem, & improuidus se ceterur errorem, quo non ad beatam ciuitatem perueniat, sed in præcipitium cadat. Nimirum.

FIDES dux est, quæ ad salutem, & patriam, nec minus ad veram Sapientiæ viam monstrat. Fides est lucidissimum sidus, quod nauigantibus beatitatis portum ostendit.

dit Fides est instar Columnæ igneæ, quæ veros Israëlitas in Terram promissionis præcedet. In Columna nubis loquebatur DEVS ad eos, Psalmo xcviij. nempe ad Israëlitas, quos ducebat. Loquetur tibi DEVS in hac Columnâ, quæ est ceterarum virtutum fulcimentum: sed ne claritatem expectes, est Columna nubis: euentiam non habet, certitudinem habet. Est tamen etiam instar stellæ prælucentis. Ad Christum Magi, non nisi stella duce introducti sunt. Quod stella fuit Magis, hoc Fides est Christianis. Non Solis, neque Lunæ, nec Stellarum omnium in cælo fulgens splendor Magis Christum indicare potuit; noua illos Stella ad incognitum, & absconditum Gentibus DEVM perducere debuit. Non te intellectus, non scientiarum quotquot in intellectu fulgent lumina, ad veram perducent Sapientiam. Fides Stella est, quæ nisi præster, semper in tenebris ignorantia, & mortis vmbra ambulabis. Si habeas fidem, positum est in te fundamentum Domus Sapientia, nam sine eâ reliquarum virtutum Ædificium construi nequit. Fides, inquit S. Chrysostomus. (*hom. ix. in Epist. ad Hebræo.*) *fundamentum est, cetera verò superadificationes.* Quod probat ex Paulo Apostolo 1. ad Corinth. iij. dicente: *Ego fundamentum posui, alius superadificat: Hoc est fundamentum, quod sensu Papæ Gregorij, Babylonici hostes, scilicet Dæmones, extremo conatu nituntur exinanire: Inimici, inquit, Lib. xv. Mor. c. 15 vsque ad fundamentum Ierusalē exinanunt, quando peruersi Spiritus à corde fidelium, destructo prius Ædificio boni operis, soliditatem quoque exhauriunt Religionis (nempe fidei) iuxta illud Psalmi cxxxix. Exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in eâ.*

QVOCIRCA Fides est necessaria omnibus litterarum ac scientiarum studiosis, immò cunctis ad salutem æternam aspirantibus, qui Sapientia Ædificium, ex Virtutibus

bus in Animâ construere cogitant. Tota hominis Christiani cognitio ad amorem DEI referenda est: amor nō habetur sine cognitione, cognitio qualis requiritur ad amorem, non obtinetur, quamuis summus esses Poeta, Orator, Philosophus, Medicus, Iuris peritus, sine fide. Vt astra omnia, quotquot in cœlo splendent, penē absque numero, quamuis lucis aliquid adferant, noctem tamen suâ luce pellere nequeunt: haud secus scientiæ omnes, quotquot mortalium ingenio, labore, industriâ inuentæ sunt, atque excultæ, licet aliquid cognitionis pariant, DEI tamen, ac rerum diuinarum, ad animæ salutem necessariarum ignorantiam ex animo nunquam effugabunt. Sol noctem, Fides inscitiam cœlestium profligat. Itaque, non dubitate, Adolescentes studiosi, Viri docti, Doctores Academici, nec detrectate captiuare intellectum vestrum in obsequium Christi, & fidei. Credite, & firmiter credite Mysteria vobis à S. Matre Ecclesiâ proposita, ac proponenda: non dubitate. Accedite frequenter ad illud fidei Sacramentum quod Christum inuisibiliter, sed realiter continet. Ibi fidei orthodoxæ actus exercete, ibi DEVM vestrum adorate. *Si non capis, si non vides, animosa firmet Fides.* Captiuare intellectum vestrum in obsequium fidei. 2. ad Corinth. 10. Felix & nobilis captiuitas, quæ dum captiuat, liberat; dum ligat, soluit; dum subijcit, ad diuinæ veritatis sublimitatem eleuat: liberat ab ignorantia, soluit ab errorum vinculis, nobilitat cœlestium notitia, tandemque confortio.

FIDEM hanc discite in Ordinis sacri gymnasijs, quæ Sapientiæ Christianæ dicata sunt, Adolescentes optimi: eandem semper incorruptam, quocumque migraueritis, deferte: pro eadem, si opus sit, sanguinem effundite, vitam date, mille tormentis corpus exponite: nunquam

pœni-

pœnitebit. (a) Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iniustitiam, adepti sunt repromissiones, obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladijs, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum. Ex ijs alij fide animati, ludibria & verbera experti sunt, insuper & vincula & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprimis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cauernis terræ. Et hi omnes testimonio fidei probati fuerunt. O præclari Sapientiæ Architectricis Operarij, qui posito fidei fundamento, tam firmum operum bonorum extruxerunt Ædificium!

At, præter eam Fidem, quæ est Diuina; necessaria est Adolescenti litteris operam danti alia quædam, Humana, quâ Doctoris sui dictis magis quam suis inuentis, figmentisque credat oportet. Scitis, quantam huius rei rationem habuerit Græciæ Sapientum summus Pythagoras, qui auditores suos ad fidem dictis præstandam, nihilque contradicendum, quinquennio integro adigebat. Et sanè arrogatium quorundam adolescentulorum est, sibi magis, quam Magistro, viro maturo, ac serio in rebus ad doctrinam spectantibus fidem adhibere. Reperiuntur tamen nonnulli, qui cum vix ex ouo prodierunt, vix trium K. K. K. gnari, de viris grauissimis & litteratissimis, Præceptoribus suis, ad quorum calcaneum vix attingunt præproperum iudicium, & iniquam censuram ferre audent: digni, si in maioribus id fiat doctrinæ capitibus, qui omnium ludibrio propinentur, vt stolidi, ac bardi adolescentuli. Non est discipulus supra Magistrum. Sufficient discipulo, si sit sicut Magister eius, inquebat Magistro- rum Magister Christus Matthæi x. Docta est ad hanc rem

ratio-

(a) Ad Hebræos xi. 33. & seqq.

ratiocinatio S. Thomæ commentantis in Ioannem capite v. vbi cū scripisset, quattuor esse vitæ gradus: & primum inueniri in plantis, secundum in animalibus, quæ tantū sentiunt, tertium in animalibus, quæ sentiunt, ac mouentur, & perfecta sunt, quartum, in ijs qui intelligunt; subiungit, primam vitam esse intellectualem, quæ perficiatur in cognitione veræ Sapientiæ, quæ est vita æterna. *Ad Sapientiam autem, inquit, non potest homo peruenire, nisi per fidem.* Vnde in Scientia nullus ad Sapientiam peruenit, nisi fidem adhibeat Magistro.

SED alia est Fides, nempe Theologica; in quâ, vt in fundamento, Domus Sapientiæ parietes statuimus. A sinistris quidem SPEM, contra aduersa. Multa Sapientiæ amatori toleranda sunt, neque leuia, neque suauia, antequam adoptaras eius Sponsio perueniat nuptias; multa vobis perpetienda sunt, boni Adolescentes, antequam culmen attingatis diu desideratæ in Artium & Scientiarum exedra gloriæ. *Multa tulit fecitq; puer*: acerba dicta sunt deuoranda, magis acerba facta iustinenda: frigus, æstus, nix, glacies superanda sunt. Sed *sperate, & rebus vestris seruate secundis. Dabit DEVS his quoque finem.* Amara Sapientiæ radix est, sed fructus dulcissimi. Ascendes tandem aliquando in Palmam, & apprehēdes fructus eius. *Noli esse pusillanimis in animo tuo*: monet suos discipulos Ecclesiasticus cap. vii. *Fratres, confortamini in Domino*: hortatur Paulus Alumnos Sapientiæ; ad Ephes. vi. 10. adiungens: *& in potentia virtutis eius: cui nihil potest obesse, nihil resistere.*

A dextris parietem TIMORIS. O Adolescentes! ad votum tibi succedunt omnia, præter opinionem pleraque, supra spem plurima: viticis æqualis naturæ dotibus, attingis maioris gratiæ donis: vales ingenio, iudicio, memoria. Time: *noli alium sapere.*

(a) Ora

(a) Ora sæpe cum Psalte regio: (b) *Confige timore carnes meas.* Nam salutarem eius effectum aliàs expertus fuerat, & testatus: Conuersus sum in ærumna, dum configitur Spina: Timoris videlicet. Hac Spina sepi aures tuas, ne te prosperitatum lenocinia à Sapientiæ semita abducant: hac Spina cor confige, & medullitus, si sapis. perfora. Non minus autem necessarij sunt alij duo parietes. A fronte, *Contemptus Vanitatis*, A tergo *Despectus Voluptatis*. Inuitaberis sæpenumero ad pocula, saltus, choreas, euagationes diurnas, grassationes nocturnas, denique ad nugas nugarum, & vanitates vanitatum, quibus tum studendi desiderium flaccescit, tum animi constantia infringitur, tum virtutum fibræ inciduntur. His duo parietes opponendi sunt. *Fili mi*, clamat Sapiens, *Prob. i. 10. si te lactauerunt peccatores, ne adquiescas eis: ne ambules cum eis: prohibe pedem tuum à semitis eorum. Omnis homo simili sui sociabitur, Ecclesiastici XIII. 20.*

(a) *Psom. II. 20.* (b) *Psal. cxviii. 120.*

ARTICULUS IV.

FIGVRA, ET PAVIMENTVM

Domus Sapientiæ.

EX quatuor parietibus facilè est colligere, Domus Sapientiæ *Figuram esse quadratam*, quam Geometræ & Architeceti firmissimam esse demonstrant, ideoq; stabilitatis est symbolum apud eruditos Philologos. Hæc figura adeo placuit Ædificij huius supremo Artifici, vt si quo domiciliū sibi carum extrui curaret olim, hac voluerit figura insigniri. Sic Arcam, Altare, multa que alia effor-

effor-

efformata in Salomonis templo satis constat. In eodem quadrata erat porta, quadrata porticus, quadratum atrium exterius, quadrata area, quadrata atriola, ut Ioa. Bap. Villipandus in Architectura Templi Salomonici ostendit. Cœlum etiam empyreum, DEI & Sanctorum peculiare habitaculum, versus partem superiorem quadratum esse, non globosum, creditur. Quod eliciunt Theologi plerique, ex illo Apocalypsis xxxi. *Civitas in quadro posita est.* Sapientiam autem in quadrato sedentem, Fortunam verò inconstantem in globo & cum globo gyratione, veteres pinxisse, illorum emblematata ac tabulæ satis declarant. Meminerit Sapientiæ studiosus firmitatis ac constantiæ: non gretur quolibet actus turbine, tanquam Fortunæ profanæ pullus volubili rotæ insistens. Non sit arundo, quolibet agitata vento: non ædificet hodie, quod cras destruat: hodie cum probis in templo, cras cum improbis in popina: mane cum diligentibus in gymnasio, & meridie cum lurconibus in ænopolio: de die cum litterarum cultoribus in Scholis, noctu cum ludionibus ac scurris in plateis: vno die modestus & compositis moribus, ut probitatis amans, altero discinctus & perulans, ut pantomimus. In quadro posita est Domus Sapientiæ, non in rota subsistit, non gyratione.

In ea PAVIMENTVM, multo pulchrius, quam quod in Regum domibus tessellato opere nitet, est ex solido marmore HUMILITATIS, omni ex parte æquali, sine villo tubere elationis, sine villo tumore iracundiæ, sine vlla fossa diffidentiae, sine hiatu desperationis. Scientis inter primos studiosi adolescentis, dum litteris dat operam, & earum Doctoris virtutes, esse *Humilitatem*, aut *Demissionem Christianam*. Scientia inflat. Et volūt omnes, etiam qui non sunt, censerī doctissimi, & inter omnes

emi-

eminere. At, decet Sapientiæ alumnum, nemini se superbe præferre, sed omnibus se, quantum fert status ac conditio personæ, se submittere: vniuersos honore præuenire: maiores maximè: tum Sacerdotes DEI Altissimi, ac Præceptores: pauperes non aspernari. Si quis in contubernio; aut in Scholâ est vilis, & contemptibilis, cuius tamen virtus emineat, ei consortium, & solatium non negare: cum minimis etiam fraternè colloqui: nullum, quamuis minus ad litteras aptum, ridere, aut contem-
nere.

ARTICULUS V.

QUATVOR TURRES.

Domus Sapientiæ.

CVM in quadro sit posita Domus Sapientiæ. quæ non est vilis aliqua, aut communis, vt in pagis, vel oppidulis, sed principalis ac regia palatium referens, simulque atrem, & castrum munitissimum in singulis quadratis angulis singulæ sunt Turres editissimæ, non ille Cyclo-
pum fabulosæ, nec ludicræ lamiarum; sed veræ, firmæque, ex eodem cum Edificio quadrato lapide. Quæ ad totidem cœli plagas Domum hanc imperatoriam muniunt, ornantque, specie, non eleganti minus, quam miti-
naci. Sunt autem ab imo ad summum fenestris pertusæ ex Sapientiæ Architectonicæ præscripto. Sic enim in partes omnes, suus est, & commodissimus prospectus: licet in summo non desit Specula, vt hostium aduentantum cunei à longinquo in oculos exploratorum incur-
rant.

Primâ pars.

✠

Ad

AD ORTUM, IUSTITIÆ Turris exurgit: per illā enim
 timentibus DEVM, & futura prospicientibus oritur
 Sol Iustitiæ. *Fili concupiscens Sapientiam, conserua iustitiam,*
 & DEVS præbebit illam tibi, promittit capite 1. Ecclesia-
 sticus. Discite Iustitiam, Adolescentes cari, dum litteris
 operam datis, Sapientiæ proci, & vos maximè, qui ad
 magna dominia aspiratis, nobiles, generosi, illustres. *Sine*
Iustitia, quid sunt regna & dominia, nisi magna latrocinia? in-
 quit Augustinus (a) Quid Alexander, dum iniuste agit
 in suos exterosque, nisi magnus latro, ut pirata ille ca-
 ptiuus Alexandro Magno oggererat. *Regnum, adde, do-*
minium, à gente in gentem transferetur propter iniustitias, e-
 dicit Ecclesiasticus. Contra, Rex, Dominus, *iustus erigit*
terram. Prouerb. xxix. *Iustitia firmatur solium.* Prouerb. 16.
Iustitia & iudicium correctio Sedis eius, Psalmo xcvi. Hæc est
 vera Turris Phanuel, quod interpretatur *videns Deum,* ad-
 de, & confidens in Deo.

AD SEPTENTRIONEM superiori par erigitur Turris FOR-
 TITVDINIS, contra tot aduersariorum phalanges, quæ
 inde proreptant, & munitionem inuadere conantur.
 Sis fortis in bello Adolescens. pugna cum antiquo Ser-
 pente: non te prosternat ignauia: non vincat sopor: non
 deiiciat animum temporis longitudo, & in ea tædium:
 non hiemis æstatisque molesta curricula.

TEMPERANTIÆ Turris Meridiem spectat, ut æstu-
 antis Concupiscentiæ acies prospiciat, & appropinquā-
 tes, telorum saxorumque abstinentiæ, inediæ, & imbi-
 besæ imbre pellat, ac in fugam conuertat. Præterea, ut
 nimia, ac curiosa sciendi desideria, huius quoque Do-
 mus hostes capitales arceat. Quare sapienter S. Tho-
 mas Aquinas, inter virtutes morales vnā ponit Tem-
 perantiæ adnexā, & studio Scientiarum percupido
 appri-

(a) *Lib. 4. de Ciuit. cap. 4. (b) cap. 10.*

apprimè necessariam, quæ aptissimo vocabulo appellatur

STVDIOSITAS. de qua tractans Doctor Angelicus, docet, cerni in adolescente, aut viro scientiarum avido, respectu scientiæ, siue cognitionis, duplicem adfectum: vnum ex parte animæ, alterum ex parte naturæ corporeæ. Ex parte animæ suoapte impetu fertur ad studia: quia omnis homo naturâ scire desiderat. Hinc illa inquietudo, & quædam quasi voracitas naturalis (Græce *βελίμν*, vocant) quorundam, qui vnico momento libros omnes deuorare, ac scientias deglutire vellent. Hunc adfectum vt monet Aquinas, virtute Studiositatis laudabiliter refrenare oportet: ne immoderatè rerum cognitioni intendat: ne vana & curiosa sectetur: ne noxia sibi, superstitiosa, magica, aut quod vulgarius, obscæna peruoluat. Ne dum Ouidium, de tristibus legere deberet, percurrat de amoribus illicitis, ab eodem præcepta lasciuis carmine venereo tradita. Dum Virgilij eclogas, aut Æneidem ediscere oporteret spurcissima Priapia-croamata memoriæ mandet. Quid tu amatorios Amadisi amores legis & relegis, qui in Iustitiæ castris castissimis, vnde tibi Iuriscæ nomen, militiâ togatam profite- ris? Quid nugas Duardis, Lucendulæ, Morionis, alio- rumque fœdissimorum auctorum avidè voluis, qui Bre- uuario Ecclesiastico alligatus es, tonsura signatus? Ex parte autem naturæ corporeæ pergit Thomas, inclina- tur litterarum studiosus, vt laborem inquirendi scien- tiam vitet ac refugiat. In hoc autem vel maximè laus consistit Studiositatis, vt *vehementiam intentionis excitet ad scientiam rerum percipiendam*. Indeque nomen accepit Stu- diositas, quia incitat, vt magno studio litteris incumbat, remouendo vniuersa, quæ litterarum assequutionem

P 2

im-

(a) S. Thom. 2. 2. q. 166. Ar. 2. ad 3.

impediunt. Iam verò PRVDENTIAE TURRIS, quæ est quarta, Occidentali est obuerfa orbis plagæ, vt ab humanis casibus, & periculoso in aduersis lapsu Sapiencia cultores tuteur, ac defendat. *Estote Prudentes*, inquit Sapiencia, *Matt. x. 16.* suis alumnis, vt *Serpentes: at simplices sicut columba.* Vtrumque nectatur, Prudentia ac Simplicitas.

TURRES habetis quattuor, suo quamque loco positam. *Iustitiam* à fronte, vt contra vi aperta inuadentem opem ferat. Eius enim est, in certis ac minimè dubiis auxiliū. *Prudentiam* à tergo, nam ambiguis, perplexaque, & sæpe nondum in conspectu præsentibus difficultatibus occurrit, & ex ijs pericula auertit. *Temperantiam* à dextero latere, ad meridiem occupat, quoeiam in calidioribus concupiscentiæ, prosperisque moderatur. *Fortitudinem* ad læuam consistit. eius enim in sinistri aduersis viget adiutorium. In his Turribus pendet omnis armatura fortium. Hæ Turres ædificatæ sunt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex eis. Nihil in Domo Sapienciae deest, quo thesauri Animæ fidelis, Gratia & Virtutes, defendi possint; & debellari Principes tenebrarum, quibuscum studiosis, vt scientiarum, sic virtutum quia lucis filijs continua est colluctatio. Millenarius & decenario decies ducto nascens, omnes numeros perfectè complectitur: quare omnia fortium arma significat.

HAS Turres seruat lectissimorum & ad bella doctissimorum militum manus. Siquidem custodiunt Domum Sapienciae, in eaque habitantes Angelorum plurimæ myriades, tum seculorum omnium athletæ fortissimi, qui Sapienciae sub iisdem nobiscum vexillis militarunt: nunc autem honoratam militiae laboriosa vacationem consequuti, palmas imparcessibiles obtinent,

nent, felices cœli incolæ. Præsidiarij Præfectus idem est, qui huius Palatio ac Arcis Ædificator DEVS Sabaoth, Dominus exercituum, idemque victoriarum donatus, verum belli, pacisque Numen.

ARTICULUS VI.

FOSSA. FLVMEN. VALLVM.

Domus Sapientia.

FOSSA Sapientia Domum circumdat latâ, ac profunda. DICI potest Pœnitentia, aut Contritionis. Per quam, ne vado sit transitus aduersarijs, scaret semper spumantibus lacrymarum vndis. PONTEM habet superpositum sublicium, versatilem, ex operum Misericordia contextum, per quem ad interiores Domus Sapientia mansiunculas peruenitur. Eandem Fossam, si dixerò, miserationum diuinarum FLVMEN continere, approbatorem habebò Prophetam regium, qui *Fluminis impetus*, cantat, *letificat ciuitatem DEI*, Psal. XLV. *benè impetus*, ne quis suspicetur tenuem aliquem riuum. In Fossâ Domus Sapientia copia est ruentium aquarum misericordia diuina, ad tutelam Domus, & hostium terrorem. Est autem tantæ profunditatis, vt non sit metuendum, ne vlla suffossorum manus, aquam aliò possit auertere; tantæ latitudinis, vt nulli, quamuis peritissimi, natatores queant traicere. Nam Fossa Misericordia, & fluuius Miserationum diuinarum est abyssus multa, profunditas immensa latitudo infinita, congeries beneficiorum inexhausta, gurges impenetrabilis. Post fossam, constitutum est

VALLVM inexpugnabile. quodnam illud? *Arma dabitur Pietas, & inexpugnabile VALLVM* cantat Poëta Christianus. dicatur igitur, Pietatis, vel magis vniuersè, Probitatis. Probitas maxime conuenit studioso Sapientiæ, siue adolescenti, siue viro, ad doctrinam aspiranti, vel iam docto. Monstrum est, mihi credite, quod in nullo predicamento locum meretur, æquè & chimæra, Doctus impius, aut improbus. Et profectò, satius fuerit, Adolescentes mihi dilecti, idiotam esse, & probum piùmque, quàm doctum & improbum. Ad cœlitum consortium hic nunquam admittetur, quippe indignus, & perpetuò, dum talis, exclusissimus: probus idiota, probitate Christianâ, quæ est Sanctitas, adsciscetur, quia dignus quam diu talis. In altero seculo, post hanc vitam, idiota probi, pij, sancti, transformabuntur in scientissimos, sapientissimosque; docti improbi si tales hinc decedant, in Sanctos nunquam. *Lignum vbi ceciderit, ibi erit*, Ecclesiastæ xi. 3. Ut cœli regiam ingrediaris, confors futurus beatitudinis non est satis te esse Philologum, aut Philosophum, Medicum, Iurisperitum, Theologum, nisi etiam sis probus, pius, sanctus. Contrà, satis est si ita verè compelli possis, quâuis, nec eloquens, aut eruditus sis, nec Philosophiæ, Medicinæ, Iurisprudentiæ, aut Theologiæ peritiam habeas. *Virtus omnia in se habet: omnia adsunt bona, quem penes est virtus*, ac probitas. Quamuis Ioanne Theologo, Nazianzeno, Thoma, Scoto, esses in Theologicis subtilior; & Vlpiano, Marcello, Pomponio in Iuridicis prudentior; & Hippocrate, aut Galeno, immò Apolline in Medicis sagacior; & Socrate Platone, Aristotele in Philosophicis excellentior; & Cicerone, Demosthene, Isocrate in Oratoria facultate; & Homero, Virgilio, Lucano in Poëticis; & Varrone, Festo, Donato, Prisciano in Grammatica illustrior; sed improbus, im-

impus, sceleratus, ad quid hæc omnia? cælo exclusus, includeris orco æternum miser. Vt non faciunt equum meliorem insignia, non frenum gemmeum, non pictum ephippium, non aureæ phaleræ; sic neque hominem scientia sola beatiorem.

IAM vero, si aliquis rudis, nullis expolitus disciplinis, & doctrina, rerumq; vsu, plane simplex, ἀμαθής, & ἀπειρος, qui ducens agmen Idiotarum, clamer ante cæli ianuam, Domine, Domine aperi nobis; (a) si absque litteris & doctrina sit probus, at pietate insignis, portis bipatientibus excipietur, & applaudente curia cælesti, audiet à Sapientiæ Præside, Venite benedicti Patris mei. Surgunt indocti, dicebat verissimè Augustinus, (b) & cælum rapiunt: & nos cum doctrinis nostris, sine corde, ecce volutamur in carne & sanguine. Itaque optime illuminatissimus Propheta David, (c) postulans à DEO, quæ Sapientiæ amator conueniunt, primo loco ponit Bonitatem, cui adiungit Disciplinam, & tum subnectit, Scientiam. Bonitatem, & Disciplinam, & scientiam doce me Domine. Certè, nō auditores legis, sed factores iustificabuntur: lac. 2. nō docti, sed probi. Non sunt beati, qui duntaxat, audiunt, legunt, discunt verbum tuum Domine, sed qui etiam custodiunt illud. Sic discamus, vt quæ fuerunt verba, sint opera. Facere docet Philosophia Christiana, non dicere tantum: & hoc exigit, vt ad legem suam quisque viuat.

(a) Matt. xxv. (b) Lib. viii. confess. cap. 8. (c) Psal. 118, 6.

ARTICULUS VII.

MVRVS ET ANTEMVRALE.

Domus Sapientiæ.

VALLO iunctus est MVRVS Castitatis, & ANTEMVRALE Sobrietatis: quia malè tuta Castitas, quam

T 4 non

quam non munit sobrietas. Vtraque Sapientiæ Studio-
 so perquam necessaria, nec minus artium & scientia-
 rum amator. Notum est illud vulgare: *Plenus venter non
 studet libenter.* Qui multo cibo ac potione se onerant ac
 distenduntur, ne mente quidem rectè uti possunt, & fi-
 unt ingenia talibus maximè obtusa: quomodo igitur,
 tanquam aquilæ in ipsum Solem Scientiarum & Sapi-
 entiæ irretortis luminibus ferri possent? Illud etiam cer-
 » tissimum est, (a) inquit bonus auctor ac pius: volupta-
 » tem corporis omnem quidem, sed illam maximè,
 » quæ continentia virginali, ac castitati contraria est, a-
 » nimam & mentem, quæ est hominis pars nobilissima,
 » enervare, emollire, obtundere, atque ex statu suo illo
 » erecto, & excelso deijcere, ut nihil altum, nihil gene-
 » rosam cogitet, sed semper in terra, & vilissimis cogi-
 » tationibus hæreat. Cuius ratio per se manifesta est:
 » quoniam & corpus, & omnis ea, qualis qualis cõmu-
 » nis est homini cum belluis: ex quo fit, ut quo se ani-
 » mus ad eam abijciat, & viliter humiliet. eo magis eam
 » ipsa carne, re omninò vili, ac terrena se misceat, eo-
 » que magis, cum eius natura bruta atque hebetè com-
 » munitur: Quin etiam ex assuetudine ita obtundatur,
 » ut nihil altum, nihil magnificum, nihil diuinum susci-
 » pere possit: quippe cum seipsam obiecerit in rem tam
 » vilem, tam que contemptam.
 » Hanc autem tarditatem, siue obscuritatem in men-
 » tem inuehi, non ab illis tantum delectationibus, quæ
 » apertè castitati repugnant, & sunt illicitæ, sed eandè
 » propemodum, ab ijs, quæ licitæ sunt, multi graues
 » pij que auctores adfirmant. Et sanè ita esse Augusti-
 » peruadet: (a) qui propria ductus experientia: Nihil
 esse sentio, inquit, quod magis ex arce virtutis deijciat animam

virilem,

(a) S. August. 1. Soliloq.

virilem, quam blandimenta foeminarum, corporumq; ille contatus, sine quo vxor, haberi non potest.

Quæri solet ab aliquibus, cur cœlibes, ac inter illos signatè Religiosi maximè, adeò in omnibus doctrinis, quibus se applicuerunt, excelluerint, ac ferè etiam-num excellere soleant? Causas varias adferunt diuersi: ego secundum DEi illustrationem peculiarem, ac gratuitam benevolentiam: quâ tales prosequitur, dixerim causam esse continentiam & castitatem, Quod naturali lumine agnoscens Auerroes, VII. Physicor. assererat, castitatem, aliasque virtutes, quibus concupiscentia carnis comprimitur, præcipuè valere ad acquirendas scientias spectatiuas. Habet itaque Aedificium Sapientiæ, Parietes quatuor, quatenus est Domus: paries enim propriè est domorum: Murum, quatenus vrbs, vel arx, quam ambitus lapideus vel lateritius cingere solet vt muniat: cui adiunximus Antemurale, quod ad firmiorem munitionem spectat.

Et quamuis dixerimus, *Murum*, esse Castitatem, *Antemurale* Sobrietatem: sunt tamen alia nonnulla, quæ eandem denominationem in Domo Sapientiæ, tanquam vrbe fortissima habere possunt. Certè, S. Hieronymus, *Murus*, inquit, *Ecclesiæ*, quæ est ipsissima Domus Sapientiæ, est *Fides*, *Antemurale*, *Opera bona*. At S. Bernardus, (b) *Murus* ait: est *Continentia*, *Antemurale*, *Patientia*. *Bonus Continētia Murus. qui sic vndiq; circumdat, & circūcingit, vt nec per oculorum fenestras, nec per ceteros sensus detur ingressus Morti. Bonum Antemurale Patientiæ, quod primos hostium sustinet impetus, vt inter plurima tentamenta stemus viriliter, & perseueremus iugiter inconcussi. Vnicum quippe remedium est, dum Continentia quatitur, & quodammodo nutat. obycere Patientiam: & quantumcumque ferueat sensus peccati, negare omni-*

P S moda

(a) Hier. Plat. lib. II. cap. 33. (b) S. Bernard. Serm. V. de Assumpt. Serm. III. de Dedicat. Eccl.

modo consensum. In Patientia vestra, inquit, possidebitis animas vestras, Lucae XXI.

TANDEM, ipsa Sapiencia Incarnata, cuius est hæc Domus, Arx, Vrbs, est Murus & Antemurale, ac præsertim multo melius totum illud quod à Muro & Antemurale expectari posset. Ita cantatur à Sapiencie alumnis Isaia xxvi. Vrbs fortitudinis nostra Sion, Saluator ponetur in ea, Murus & Antemurale. Christus IESVS, Sapiencia Increata simul & Incarnata, erit Domus suæ, Vrbs suæ, Arx suæ Murus & Antemurale, id est, instar Muri & Antemuralis fortissimi, illam, & in ea habitantes tutabitur, ac defendet. Domus, Arx, Vrbs Sapiencie est munitissima, & fortissima, ita, vt nulla vis, nulla ætas eam conuellere, nullus hostis occupare possit, nulli præualere aduersarij, quia Saluator Christus, Sapiencia ipsa, erit Domus suæ Murus, & Antemurale, fortissimus, circumquaque Custos & protector perpetuus. (a)

DICERE etiam posses, quod ipsum nomen IESVS, sculptum in culmine Domus Sapiencie, & in quolibet eius lapide angulari sit Murus & Antemurale. Saluator, id est, IESVS, ponetur in ea Murus & Antemurale. Nomen illud sacro-sanctum est Amatori Sapiencie Murus & Antemurale, fortitudo, protectio, defensio. Turris fortissima Nomen Domini. Prouerb. xviii. 10. Ad illam currit iustus & exaltabitur Cui in periculis palpitant, & trepidanti inuocatum Virtutis Nomen, non statim fiduciam præstitit, depulit metum? Cui in aduersis diffidenti, iam iamque deficiente, si Nomen adiutorij sonuit, defuit fortitudo. (b) S. Gregorius, (c) vt Murum distinguat ab Antemurali, Saluatorem ponit in Domo Sapiencie Murum, Prophetam Antemurale, haud ineptâ applicatione, In sancta Ecclesia

(a) Thomas Hugo Forer Variablis. Sanchez. (b) S. Bernardi Serm. xv. in Cant. (c) Hom. xi v. in Euang. s. Isaia vi.

inquit, Dominus, (d) Christus IESVS, Murus nobis, & Propheta eius Antemurale sunt positi, quia ad nos, quos ipse perfecte protegit, etiam Prophetarum verba in fidei constructionem venerunt. Eadem analogia dicas, Antemurale Domus Sapientiæ, esse Apostolos, Doctores Ecclesiæ, Concionatores, Confessarios, scientiarum, ac litterarum Magistros. Sed in omnibus istis est Murus & Antemurale Præses Sapientiæ, fidei, ac bonorum operum Christus IESVS. Saluator, inquit, S. Hieronymus est *Murus bonorum operum, & Antemurale fidei. Non enim sufficit Murum habere fidei, nisi fides bonis operibus confirmetur.*

IESVS CHRISTVS est Domus Sapientiæ. id est, suæ, Murus & Antemurale. Arcis suæ fossa & vallum, Urbis suæ propugnaculum, & Turris, id est, omne præsidium, tutamentum, robur: multo verius, quam olim Scipio Romanis contra Hannibalem, & Carthaginenses dicebatur fossa & vallum. Porro, ne hoc ignoretis, per *Antemurale* intelligit Propheta, aut vallum, & semilunam, quæ fit ante portam & muros, vt ab ijs ciues hostem arceant; aut ipsa rotunda valla, quæ instar turrium excurrunt inter muros ac proeminent, vt ex ijs, incolæ hoste ad muros accedentem iaculis configere, ac depellere possint. (a)

(a) *Lege Delrium Adag. 743. Murus & Antemurale. p. 335.*

ARTICULUS VIII.

TECTVM ET DIMENSIONES

Domus Sapientiæ.

QVIS non miretur Architectricis Sapientiæ fabricam, cui nihil planè deest, siue ad ornatum & ele-

elegantiam, siue ad defensionem & præsidium, ut audi-
uistis hætenus, in eam eductam esse altitudinem, ut
mortalium oculi illius cacumen attingere nequeant.
Quippe cum apex cælum penetret, tegaturque tanta
moles pectinatim adsurgente. TERTIO Perfectionem
Christianæ, quod ultra id omne ubi pluit, iungit, gran-
dinat, supraque ætheris immensa spacia, nec nisi Dimi-
nuitatis folio terminatur. Perfectionem spectare debent
Sapientiæ studiosi, infimo, aut mediocri aliquo, siue
scientiæ, siue probitatis gradu nequaquam contenti.
Quod si perfectionem præscripsit omnibus suis audi-
toribus cælestis Magister, quanto magis sibi familiari-
bus ac domesticis discipulis, quales sunt, qui in Dom-
Sapientiæ excubant: His dictum signatè. (a) *Estote
Perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est.* Emphaticè
habet pronomen. *Vos.* Vos mihi peculiariter cari, Vos
Sapientiæ dediti, Vos in gymnasio meo assidui. Ad idem
hortatur Doctor gentium: *Fratres gaudete: perfecti estote,* ut
ad Corinth. XIII. Et ad Colossenses scribens, monet: *Ut
exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo* IESU. Co-
nantur multi esse perfecti Grammatici, perfecti Orato-
res, perfecti Philosophi, Medici, Legulei, Theologi, in
eruditione, facundiâ, speculatione, subtilitate, dicendi
agendique dexteritate; conetur esse perfectus Sapien-
tiæ studiosus, præterea, in probitate, virtute, & Patris
cælestis imitatione. Audiat Leonis Papæ paternam ad
hortationem: (a) *Inuenimus hominem ideò ad imaginem Dei
conditum, ut imitator sui esset Auctoris; & hanc esse naturalem
nostri seminis dignitatem, si in nobis, quasi in quodam speculo Di-
uina Bonitatis forma resplendeat. Estote ergo perfecti. Sa-
pientiæ Amatores, sicut Pater vester cælestis perfectus est:* notat

(a) *Math. v. 44. Luca vi. 36. 1. Coloss. 25.* (b) Leo P. Serm. 1. de le-
iunio mensis x.

per æqualitatem, cùm diuina *Perfectio* omnem creatam in infinitum transcendat, sed per imitationem, quæ in factis, dictis, & moribus vestris resplendeat.

PORRO, sustentatur Tectum *Perfectionis* in Domo *Sapientiæ*, crassissimis veluti Trabibus & tignis, ex vario ligno, & imputribili, ebena, buxo, cedro, & odorata cyparisso, vitæ, & exempli veterum in Ecclesiâ Christi Sapientum, qui nos præcesserunt: horum enim æmulatione, & morum expressione, sed præcipuè Capitis omnium Christi Domini, ad perfectionem in quolibet scientiarum ac virtutum genere tendimus. Quot autem fuerunt omni seculo? quis enumeret? & quas non virtutes, ad imitandum reliquerunt? Apostoli zelum, Martyres fortitudinem, Confessores Prudentiã, Religiosi sobrietatem, Castitatem Virgines. Nominatim, feruorem Ignatius, suauitatem Cyprianus, constantiam Athanasius, religionem Ephrem, modestiam Basilius, diligentiam Nazianzenus, prudentiam Ambrosius, acrimoniam in dicendo & agendo Augustinus, laborum tolerantiam Hieronymus, facundiam Christianam Chrysostomus, misericordiam Paulinus, grauitatem Leo, Sanctitatem Gregorius, fidem Fulgentius, demissionem Vincentius, pietatem Bernardus, castitatem Thomas, magnanimitatem, Catharina post MARIAM, Virgo Sapientissima, in Domo Sapientiæ enutrita.

IAM verò non est minus longum & latum, quàm sit altum *Ædificium* Dominae, & Magistræ nostræ. Est latius, quàm oculis dimetiri possimus, ob dilatatam in omnes Caritatem. Sine hac enim non consistit hæc structura in vilo, quamuis sibi videatur Sapiens, & ceterorum Doctor. Audiatur Doctor gentium; *Si linguis hominum loquar & Angelorum, Caritatem autem non habeam, factus sum velut æsonans & cymbalum tinniens. Et si habuero*
prophe-

prophetiam, & nouerim mysteria omnia, & OMNEM SCIEN-
TIAM: & habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, Ce-
ritatem autem non habuero, nihil sum I. ad Corinth. XII.
Longitudo etiam Domus Sapientiæ visus nostri facul-
tatem excedit, & Mansuetudinis ac Tolerantiæ Longa-
nimitatem, quæ nisi semper studiosum doctrinarum
comitetur in tot laboribus & vigilijs, inter tot mundo-
rum obtreccationes, inter tot spinas, quibus Veritas
ceu rosa, circumsepitur, nunquam in vlla vel scientia
vel virtute ad perfectionis culmen perueniet.

ARTICVLVS IX.

CONCLAVE COLUMNATVM

Domus Sapientiæ.

DESCRIBENDA iam essent, vel depingenda potius
ut in omnium conspectum virent, Domus Sapien-
tiæ. atrium, aula, cubicula, conclauē, ambulacrū, aliæque
partes amplissimi palatij. Sed vos ex vna coniecturam
facite reliquarum: nam ad eius modum, elegantiam, &
cultum confirmatæ sunt ceteræ. Est Conclauē, siue, ut
nunc vocamus, Aula, in penetralibus intimis Domus,
in quâ commoratur Regina Sapiētia: habet plura im-
terius cubicula, propè verò Ambulacrū amœnissimū.
(vulgus *Galeriam* appellat) constat totum opus Co-
lumnis septem, pulcherrimo ordine, proportione, ac
symmetriâ positis & commixtis, & ipsiusmet Sapiētiæ
ludētis, manu mirabili artificio excisis ac formatis. Sunt
autem ex vario lapide, nitore leuoreque cum marmore
Pario haud conferendæ, quippe excellentiores. Singu-
larum

larum hic ponam nomina, & formã aliquatenus. Primã est rotunda Timoris Domini, contra Superbiam, tum striata Pietatis contra Inuidiam. Sequuntur aliæ ordine: structilis ac inconcussa Scientiæ contra Iracundiam: solida Fortitudinis contra Acediam: polita Consilij, contra Auaritiam: fastigiata Intellectus contra Gulam: firma Sapientiæ contra Lasciuiam. Sunt autem omnes fundatæ in stylobatis Patientiæ, firmatæ in basibus Tolerantiæ, ornatæ spiris Mansuetudinis, rectificatæ scapo Constantiæ, sustentatæ plinthio, vt fulcimento, Demissionis: dotata vultis & encarpis suauæ loquentiæ, coronatæ vndosis cymathijs Amabilitatis. Lemniscatę vario genere fructuosæ Enditionis, cinctæ, fabre sculptis zophyris grãtæ Conuersationis, insignitæ cælatis bellę epistylis Contemplationis.

Non desunt autem circumquaque in varijs lapidum recessibus, & marmoreis veluti scapis affabrè excisis signa, seu simulacra, quæ variorum sunt in hoc Sapientiæ gymnasio commoranrium symbola. Imprimis cernuntur alicubi credentium Patris Abraham Boues, artificio sculpti stupendo, vt spirare diceret: symbolum Sapiētis laboriosi, & aliorum institutioni operam nauantis. Alibi stat auritum pecus, ex lobi patientis armento: imago symbolica Idiotæ simplicis, ad Sapiētiã adspirantis, longarum ab auditione aurium præsidio. Apparent alicubi Ouiculæ Ioseph effigies syluicolæ, & solitarij Sapiētis. Spectantur in quodam loculamento Arietes Nabothi: Idea zelo æstuantis Sapiētis pro lege Dei. In alio videndum se dat ruffatus Aaronis Vitulus: nota generosissimorum Sapiētũ, sanguine pro fide fuso purpuratorum. Non desunt in alijs simulacrorum receptaculis iubati Leones, rigidæ sectæ signa: tenelli Agni mansuetudinis: candidæ Colum-

Colum-

Columbulæ simplicitatis: callidi Serpentes prudentiæ:
Turtures gementes continentia: leuifomines Canes fi-
delitatis: generosi caballi magnanimitatis.

ARTICULUS X.

AULÆA

Domus Sapientiæ.

QVONIAM Columnæ in triclinijs, ambulactis, & conclaui-
bus palatiorum, non sunt tantum ad splen-
dorem, sed etiam vsum, vt appendantur aulæa, peripe-
tasmata, cortinæ; neque ista desunt in Domo Sapientiæ,
à cuius Columnis dependent, quibus vestiuntur quo-
que parietes, non conchylata tapetia, nec Campana
peristromata uanas profanasque historias, vel virorum
fœminarumque facies ad lasciuia proritantes, vel
Deorum Dearumque facinora dedecorosa, vel de-
nique bellantium conflictus, & bellorum euentus re-
presentantia; sed Aulæa & tabulæ ætherei coloris, viuo
quodam picturæ genere, vt spirare crederes, domi, mi-
litiaque præclara decora Sapientiæ, quæ sagatæ, quæ to-
gata exprimentes. In ijs est videre Duella, Diligentia
& Desidia. Virtutis & Vitij: Honesti & Iucundi. Tum
Artium ingenuarum quasi animatas formas, illarum
præcipue quæ, Regina Sapientiæ Gynæceum consti-
tuunt, quæ omnes suis sunt illustratæ coloribus, & gen-
tilitij distinctæ insignibus.

GRAMMATICA sedet in pellucidâ cyclade, & stylo
aureo in tabella cedrata characteres pingit. POESIS
lauro coronata, non cum Apolline vanas, ad Hipocre-
nera;

nem, sed cum Dauide sacras ad Sionem odas pangit. E-
 LOQVENTIA perorantis habitu gestuque, aureis cate-
 nulis, è volubili linguâ procedentibus, circumstantium
 aures firmiter necit, & ad se trahit. MYSTICA dulces
 concentus, quos phrygio in tapete formare non potuit,
 digitulis ad citharam applicatis, & oculis in tabellam
 musicam coniectis, edit. ARITHMETICA non ad trape-
 zitæ Euclionis abacum, sed ad Diuæ Sophiæ mensam,
 rationum DEO reddendarum summas, numeris auratis
 in calculum redigit, & tabulam suam cifris implet, non
 Arabicis, sed cœlestibus. ASTRONOMIA elatum in cœ-
 lum oculis, nouos in orbe stellifero lepores, vrsos, scor-
 pios, capricornes, absque reti & plagis venatur, sphæ-
 ræque, quam in manu gestat sinistra, nouis canibus ad-
 ductam prædam includit. GEOMETRIA citcino, libellâ,
 decempedâ in expansis ad parietem mappis, regiones
 dimetitur. MEDICINA herboſo in prato simplices her-
 barum species, naturæque opes colligens, distillatorio
 vasi includit. IURISPRVDENTIA toga insignis laticla-
 uia, tribunali insidens leges celte in silice scribit. THEO-
 LOGI in folio aureo, ipsa auro coronata, lumina a b-
 vno, quem iugiter contemplatur, Sapientiæ omnis Au-
 ctore nunquam auertit.

ARTICULUS XI.

AMBVLACRVM

Domus Sapientiæ.

NON pauciores superius numeratis in Conclauis
 Domine Sapientiæ, sunt Columnæ in Domus
 Primæ Pars. Q vest-

vestibulo, porticu, propylæo, peristylio, xysto, ambulacris: nam omnia ista loca columnis vndique inclusa, & quædam etiam fulta, ac septa quaquauerfus speciem habent elegantissimam, & ambulationi, sessioni, stationique, per circulos commoditatem præbent. Præcipua autem sunt septem. *Sapientia edificauit Domum excidit Columnas septem.* Quænam sunt illæ? Attende Virtutum ordinem in Domo Virtutum. Quæ sunt Virtutes omnium præcipuæ? Theologicæ sunt tres, *Fides, Spes, Caritas*, post quas sunt Cardinales, quæ Sapientiæ studiosos cum primis decent: ac fulciunt alias, & omnem honestæ vitæ rationem continent, sustinentque: *Prudentia, Iustitia, Temperantia, Fortitudo.* Quibus insculptum legitur quæ credere, quæ sperare, quæ amare oporteat: & quomodo Scientiæ deditus ac Pietati, prouidè, iustè, temperatè ac fortiter in omni vita degerè possit, & placere Diuinæ Sapientiæ. Hæ Columnæ sunt erectæ in vestibulo.

In Porticu interiori Septem aliæ, quæ sunt Septem Dona Spiritus-Sancti, quæ in Christo Sapientia incarnata fuisse Propheta Isaias cap. xi. testatur: nimirum, *Donum Sapientiæ, Intellectus, Consilij, Scientiæ, Fortitudinis, Pietatis, Timoris Domini.* In vno Propylæo, quod Regina Conclauæ cingit, visuntur, tanquam Columnæ eminentes Septem Opera Misericordiæ corporalia, in quibus legitur capitalibus impressum characteribus, quomodo corporalis proximi miseria subleuanda sit: pascendo esurientes, potum dando sitientibus, operiendo nudos, redimendo captiuos, inuisendo ægrotos, hospitio suscipiendo peregrinos, sepeliendo mortuos. In alio Propylæo, quod ambit Triclinium aliunde aduentantium, totidem sunt Columnæ, ex Septem Operibus Misericordiæ Spiritualibus confectæ, in quibus vncialibus litteris expressum habetur, quo pacto in Spiritualibus miseris

proxi-

proximo succurrete oporteat: corrigendo peccatores; docendo ignorantes, rectè consulendo dubitantibus; orando DEVM pro salute proximi, in cætos consolando; ferèdo patièter iniurias, denique, offensam remittèdo.

IN Ambulacro Orientali sunt septem Columnæ æquè ac superiores solidæ, & sublimès, quarum singulis inculptum est nomen SAPIENTIA, at, vt distinguantur aliquatenus, sub diuersa denominatione: nimirum, Sapientia pudica, Sapientia pacifica, Sapientia modesta, Sapientia suadibilis, Sapientia bonis conueniens, Sapientia plena misericordia & fructibus bonis, Sapientia iudicans sine simulatione. His epithetis distinguit Sapientiam, quæ desursum est Iacobus Apostolus in sua Epistola Canonica. (a) Ex iisdem construit & erigit septem Columnas diuersà à dictis appellatione, S. Bonaventura. (b) Harum Prima est, Pudicitia in carne. Secunda, Simplicitas in mente. Tertia, Modestia in Sermone. Quarta, suadibilis in adfectu. Quinta, Liberalitas in effectu. Sexta, Maturitas in iudicio. Septima Sanctitas in intentione. Sed reipse à Columnis Ambulacri Orientalis non sunt diuersæ. In Occidentali autem, sunt septem aliæ, proprijs nominibus, & inscriptionibus noscibiles. Tribus prioribus nomina sũnt, Paupertas voluntaria, Castitas perpetua, Obedientia integra, quæ propter DEVM homini religiosè exhibetur. Dicuntur Evangelica Consilia, quoniam per Euangelium; non tanquam ad salutem necessaria, sed veluti susipientibus, magis expedita & utilia à Christo non præcipiente quidem, sed consulente, tum fidelibus omnibus communitet, tum Sapientiæ studiosis peculiariter proponiuntur. Quatuor posterioribus inscripta sunt partitim quatuor hominis Nouissima, Mors, Iudicium, Infernus, Cælestis Gloria. Quibus sub-

Q 2 iun-

(a) Epist. s. Iacò. c. iiii. 2. (b) S. Bonau. Tract. de vit. Spirit. S. Doniè.

ungitur pro Deuoto Sapientiae monitiuncula. *In omnibus operibus tuis memorare Nouissima tua, & in aeternum non peccabis, Ecclesiastici VII. 40.*

ARTICVLVS XII.

A R A

Domus Sapientiae.

SPECTATVR in Domus penetrali; tanquam in Sa-
cto-Sanctorum Templi, Ara, siue Altare, sine quo
nullum deberet esse Adolescentis studiosi museum
nullum Doctoris sacrarium, studijs dicatum. Ara autem
Sapientiae, non est carnalibus vitulorum & bouum,
quibus non est amplius DEO cura, sed spiritualibus
operationum sanctarum sacrificijs destinata. Quae
pergitur quotidie odoriferis aquis innocentiae, castita-
tis, deuotionis, & poenitentiae, aut amoris lacrymis. Ad
eam offeruntur mane, meridie, uesperis vituli labiorum
Cor contritum, & humiliatum: oblatio munda, Deo
grata, Sacrificium placabile, Sacrificium recordationis
Sacrificium iustitiae: hostia & holocaustum obediens
aeternae in hoc penetrali, dispositis per orbem columnarum
lis insistent Reges aliquot Gentes Iudaicae, praereliquae
Sapientia & rebus gestis clarissimi. Inter quos emine-
pulsans decachordum Iesseus David: diceres simul
cum uiuere: huic proximus iudicij vacans pacificus
Rex Salomon: putares in tribunali spirantem ius dicen-
te. sequuntur alij. In opposita parte, sunt tres illi in lege
naturae celebrati senes, Adam, Enoch, Noë: & postea
tactylismum, non minus sua aetate celebres, Abraham
Isaac,

Isaac, la-
lumellis
postoli

POR-
tutu
cessarij
fuis, ex
scas ara
lutis &
ad hui
portae i
& fit ad
Adole
to ad S
bratio
ration
ta, & se
fi. Inte
idcirco
vt non
adaequ
praece
nunq

Isaac, Iacob. Latera ornant in similibus consistentes columellis, Prophetæ, Maiores, Minoresque; post hos, Apostoli & Doctores Ecclesiæ.

ARTICULUS XIII.

PORTA

Domus Sapientiæ.

&

CLAVIS.

PORTA Ædificij hæctenus depicti, quod constat virtutibus Christianis, Studio Sapientiæ maximè necessarijs, & in eius Anima, ad formam Domus, compositis, ex eadem est materiâ, è quâ Fundamētum, vt agnoscas æratâ quâlibet esse solidiorem. Est enim FIDES. Salutis & veræ Sapientiæ ianua: est Fides, sine qua frustra ad huius Palatij penetrare aspiras. Contra hanc Portam portæ inferi non præualebunt. CLAVIS, quâ aperitur, & fit aditus in Domum, est ORATIO. Quare nunquam Adolescenti ad litterarum studia, nunquam viro litterato ad Sapientiæ negotia, nunquam Doctori, ad lucubrationis & cathedræ officia accedendum esset, nisi Oratione præmissâ, tanquam aureâ clauē, claustrum admotâ, & seræ inserta. Ita fecerunt eximij Sapientiæ Studiosi. Inter quos, Thomas Aquinas, Doctor Angelicus, qui idcirco & in Philosophia, & Theologia adeò excelluit, vt non minus acutissimis viris, qui illum sunt sequuti, adæquandi spem, quam subtilissimis Philosophis, qui præcesserunt, ostentandi gloriam præciderit, quoniam nunquam ad Sapientiæ Ædem, nisi Orationis Clauē

Q 3

apertam

apertam ingrediebatur: nūquam ille prius libros quam
 DEVM Sapientiæ omnis Datorem, prece fusâ, commu-
 bat. Cuius etiam oratiuncula quæ circumfertur studi-
 præmittenda, nullam reperio ad hanc rem accommo-
 datiore, ideoq; illam adolescentibus ad scientiarum
 & Sapientiæ decus adspirantibus, vt quotidie eam pi-
 recitent etiam atque etiam commendo. Hac viâ Ber-
 nardus Clareuallensis, in medijs siluarum obscuritati-
 bus, inter feras, plus quam alij in ædium recessibus, in-
 ter librorum aceruos, in scientijs profecit. Sic etiam
 Bernardinus Senensis profundam rerum humanarum
 diuinarumque noticiam assequutus est. Sic denique, ne
 in infinitum excurram, B. Hermannus adolescentulus
 coætaneis in omni litterariâ exercitatione palmam præ-
 ripiebat.

VERVM, ita est Orationi instandum, vt propterea à
 laborandi & studendi assiduitate non cesses. Falluntur,
 qui existimant, Adolescenti studijs destinato, & pietati
 dedito, esse licere ocioso: posse quempiam solis votis
 Ædificium Sapientiæ extruere: sat esse, Sapientiæ operam
 poscere ad ædificandum, interim manum non admo-
 uere. Non est quidem opis nostræ, absque principis Ar-
 chitecti adiutorio, virtutum lapides ad hanc fabricam
 coniungere, parietes erigere, tectum imponere; sed no-
 stram tamen ille etiam operam requirit. Vult, vt à nobis
 adhibeantur mallei, assiduo repetiti laboris, secures in-
 fractæ industriæ, runcinæ speculationis attentæ dolabra
 meditationis, te rebra indagationis, scalpra accuratæ, &
 frequentis scriptiois, torni disputationum, dentatæ
 lectæ repetitionum: Hæc enim sunt architectonica & fa-
 b rilia instrumenta ad Domum Sapientiæ extruend-
 dam necessaria. Sed de labore litterarum Studiosis ne-
 cessario fusius aliàs differendum est: nunc hoc tan-
 tum

tum adiungo, quod habet pius & eloquens Orator, (2)
 » DEI constitutionem videri, ac rerum omnium cō-
 » sensum, conspirationem que eò ducere, vt homo sibi
 » persuadeat, frustra se absque labore præclari aliquid
 » sperare. Intendite mentis vestræ aciem in omnia, que
 » huius fabricæ complexu cōcentur, & singula, quæ
 » tantæ molitionis Fabricator DEVS, nutu potius, quàm
 » opera, numine potius, quàm labore conglutinavit a-
 » nimo vestro comprehendite, videbitis quandam ef-
 » figiem ac formam, tanquam penicillo depictam, ad
 » quam, vt ad exemplar, præses DEVS, studia & actiones
 » omnes, quibus eximium quid assequi volumus, effin-
 » gi voluit. Nam dum cælum motione quadam conci-
 » tatissimè, sine omni requie, contortum labore que
 » sempiterno agitatam: dum terram nihil fundentem,
 » nisi immensus hominis bouisque labor accesserit: dū
 » hominem, quem natura ingenij acumine illustravit,
 » & mentis diuino munere cumulavit, non solū in
 » grauioribus hebescentem, sed in leuioribus nonnun-
 » quam cæcutientem, nisi vi splendore que ingenij
 » sui doctrina exornando, eloquentia poliendo, huma-
 » nitatē quasi informando, rerum humanarum, diui-
 » narum que cognitione illustrando, omnis laboris in-
 » dustriæ que neruos intendat: dum nihil in quamcum-
 » que partem mentis vestræ vim intelligentiæ que mo-
 » tionem infixeritis, vel feliciter ad humani generis v-
 » tilitatem inuentum, vel suauiter: ad voluptatem ad-
 » scitum, vel cumulatè ad decus perfectum videtis,
 » quod non labor in penitissimis naturæ recessibus
 » prius reconditum in lucem eruerit: nonne concludere
 » re necesse est,

Q 4

DEVM

(2) Robertus Turnerus Oratione VI. *Dij omnia laboribus ven-*
diunt.

» DEVM in omnibus rebus id egisse, vt nobis inscul-
 » peret: velle aliquid laudabiliter perficere, aut etiam
 » sapienter excogitare, sine labore, diligentia, industria
 » que, id esse naturæ leges omnes euerrere. Quocirca
 » quilibet sibi persuadeat, nullū ad exstruendam Sapi-
 » pientiæ Domum, quo nihil præclarius in humanis ef-
 » fingi potest, desidem, laborisque assidui impatientem
 » accedere debere, & multo minus ingredi exstructam
 » ignauum pecus procul ab hâc regiâ arcendum, socor-
 » des expellendos, fucos in perpetuum exilium depor-
 » tandos.

LVSTRAVIMVS hæctenus Palatium Principis, Do-
 mum Sapientiæ, Gymnasium Veritatis, Scholam Scien-
 tiarum, Regiam Augustæ, Ædificium Omnipotentia,
 elegans sanè ac sumptuosum, & dignum Reginarum
 Reginae. Iam familiæ totius ordinem, palatinorum
 multitudinem, affeclarum cohortes, famulantium gre-
 ges producere constitueram. Sed animaduerto, hanc
 partem, quæ altera fuisset sermonis huius satis longi,
 tantundem sibi temporis potcere, quantum supe-
 riori est datum, quod nunc non est opportunum. Qua-
 re, illa in aliud tempus tralatâ, ad vota conuertamur &
 » preces. (a) DEVS Patrum nostrorum, & Domini
 » misericordie, qui fecisti omnia verbo tuo, & Sapiencia
 » tuâ constituisti hominem, vt dominaretur creatura, qua
 » à Te facta est, vt disponat orbem terrarum in equitate, &
 » iustitia, & in directione cordis iudicium iudicet, da nobis Se-
 » dium tuarum Assistricem SAPIENTIAM, & noli nos re-
 » probare à pueris tuis.

O SAPIENTIA Scientiarum Domina

Vna

(a) Sapiencia xi, 1. 2. 3. 4.

*Vna graues iuuenum semper solata labores
Æthereæ Regina plaga, Optima Maxima Virgo,
Quam Primam columus, laudes & munera quamuis
Mortalis longè superantem vertice vocis,
Has etiam dignare preces, & lumine dextro
Respice.*

*O Regina his TIBI Deuotis per-
ge esse propitia! O Scaturigo be-
nignitatis supra hos tuos clientu-
los donorum flumina liberaliter
effunde.*

Qs AR-